...ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

№ 76 (6266) АПРЕЛИИН 18 СРЕДА 1951 он

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй ...Соведэй, ВКП(б)-гэй Улан-Удын горкомой орган

Сэн 20 мүнгэн.

1946 оной мартда СССР-эй Верховно Соведэй баталан абаһан СССР-эй арадай ажахые дайнай хойто тээ һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдэө, тиихэдэ түсэбэй шухала даалгабаринууд нилээд үлүүлэн дүүргэгдэө.

СССР-эй 1946—1950 онуудай дүрбэдэхи (дайнай хойто тээхи нэгэдэхи) табанжэлэй түсэбые дүүргэлгын дүнгүүд тухай СССР-эй Гүрэнэй Түсэблэлгын Комитедэй ба СССР-эй Центральна Статистическэ Управлениин

МЭДЭЭСЭЛ

...оной мартда СССР-эй Верховно Соведэй ...н абаһан СССР-эй арадай ажахые дайнай ...тээ һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй, 1946—1950 онуудай түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдэө, тиихэдэ түсэбэй шухала даалгабаринууд нилээд үлүүлэн дүүргэгдэө.

...промышленностиин талаар табанжэлэй түсэбые дүүргэлгэ

...Р-эй промышленностиие һэргээн бодхоохо ба ...хэрэгтэ үнгэрэгшэ табанжэл соо ехэ ам...нууд туйлагдаа. 1950 ондо — табанжэлэй ...жэлдэ — СССР-эй бүхы промышленностиин ...иин хэмжээн дайнай урда тээхи 1940 оной... 48 процентээр ехэ болохо ёһотой гэжэ табан... түсэбөөр тодорхойлогдоһон байгаа. Үнэндөө ...онойхиһоо 73 процентээр ехэ промышленна ...н 1950 ондо бүтээгдэө. Табанжэлэй түсэб ...-эй промышленностяар болзорһоо урид — ...жэл гурба һара соо дүүргэгдэө. 1950 ондо ...табанжэлэй түсэбөөр тодорхойлогдоһон даал... промышленна продукциин хэмжээгээр 17 ... үлүүлэн дүүргэгдэө. Мүнөө сагай техни...нэ туйлалтануудые нэбтэрүүлэн дэлгэрүүл...дэһөөр социалистическэ промышленнос... бүхы һалбаринуудай техническэ хэмжээнэй ...даа дээшэлэлгэ хангагдаа.

...ра **металлургиин** талаар табанжэлэй түсэбэй ...абаринууд булад хайлуулга ба прокат үйлэд...гөөр үлүүлэн дүүргэгдэө. 1950 ондо гэжэ та...лэй түсэбөөр тодорхойлогдоһон хара ме...удай прокат үйлэдбэрилгын хэмжээн бол...урид—1949 оной III квартал соо, тиихэдэ ...үйлэдбэрилгөөр —1950 оной II квартал соо ...даа. Шэрэм шудхалгын талаар табанжэлэй ...хара металлургиин Министерствээр дүүргэг... байна. Хара металлнуудые үйлэдбэрилгэ ...дээрээ дайнай урдахи хэмжээе 1950 ондо 45 ...тээр үлүүлээ, энэнь табанжэлэй түсэбэй ...бариин ёһоор 35 процент байхаар хараалаг..., гэхэтэй хамта шэрэм үйлэдбэрилгые дай...урда тээхи хэмжээтэй жэшэбэл 29 процентээр, ...хайлуулга —49 процентээр ба прокат үйлэд... —59 процентээр ехэ болоо. Урда зүгэй ...ургическа промышленность дайнай үедэ бү...н һандаргагдаһан аад, шэнэ техническэ база ...һэргээн байгуулагдан, дайнай урда тээхиһээ ...талл үгэжэ байна. Ороной зүүн районуудтахи ...металлурги улам хүгжэжэ үргэлжэлһөөр. ...а 1950 он соо шэрэм үйлэдбэрилгые 1940 ...той жэшэбэл 2,6 дахин, булад —2,7 дахин ...окат үйлэдбэрилгэ 2,8 дахин ехэ болгогдоо. ...тэ шэрэм үйлэдбэрилгэ 1,2 дахин, булад — ...ин ба прокат —2 дахин ехэ болгогдоһон ...Дунда Азида ба Закавказьеда хара металл... үйлэдбэрилгэ эмхидхэгдэө. Булад ба прока...аар түсэб үлүүлэн дүүргэгдэһэн болобошье, ...металлнуудые, илангаяа зарим түрэлэй про...үйлэдбэрилгэ арадай ажахын улам ургажа ...эрилтэнүүдһээ гээгдэнэ.

...а металлургидахи үйлэдбэриин технологи ...уулан һайжаруулагдаа, булад хайлуулдаг ...ридэ кислород хэрэглэлгэ шудалагдаа. Түс...үхэлтэй прокат үйлэдбэрилгэ ба шэнэ түхэлэй ...нууд, приборнуудые бүтээхэдэ хэрэгтэй була...ин болгогдоо. Хүндэ ба хүшэр хүдэлмэ...ые механизацилга, үйлэдбэриин процессүү...втоматизацилга нилээд үргэн хэмжээтэйгээр ...гдэө. Түхеэрэлгэнүүдые ашаглалга нилээд ...руулагдаа. Жэшээлхэдэ, 1950 оной эсэс тээшэ ...металлургиин Министерствын заводуудта ...о пеэшэнүүдэй ашагта хэмжээе хэрэглэлгэ ...онойхитой сасуулбал 25 процентээр, тиихэдэ ...ковскэ пеэшэнүүдэй оёорой талмайн нэгэ ...тна метрһээ булад абалга 33 процентээр ...болгогдоһон байха юм.

...э руднигуудые, буйлуулан үйлэдбэрилдэг ...канууд ба заводуудые бариһанай, тэрэшэлэн ...эрилжэ байгаа предприятинуудай хүдэлмэри ...руулһанай ашаар **үнгэтэ металлургида** зэд, ...ни, никель, сагаан туулга, цинк ба бусад үн...хаг металлнуудые үйлэдбэрилхэ хэмжээнь ...урда тээхиие нилээд үлүүлээ. Гэхэ зуура, ...ажахын улам ургажа байгаа эрилтэнүүд ...үнгэтэ металлнуудай үйлэдбэриин үшөө бү...гэнөөр ургаха ябадал эринэ.

...**рһэ малтан абалгаар** табанжэлэй түсэб үлүү...дүүргэгдэө. 1950 ондо нүүрһэ малтан абалга ...жэлэй түсэбэй 104 процент ба дайнай урда ...хэмжээтэй сасуулбал 57 процентээр ехэ бо... байна. 1950 ондо гэжэ табанжэлэй түсэбөөр ...ойлогдоһон нүүрһэ малтан абалгын хэмжээн ...нэй промышленностиин Министерствын ...нуудта болзорһоо урид—1949 оной IV квартал ...туйлагдаһан байгаа. Дайнһаа хохидоһон рай...тахи нүүрһэнэй шахтанууд һэргээн байгуулаг... Донбассай шахтанууд дайнай урда тээхиһээ ехэ ...нжэлэй түсэбөөр хараалагдаһанһаа ехэ нүүр...э байна. Донбасс дахинаа ороной нүүрһэнэй ...томо ба ехээр механизированалэгдэһэн бассейн ... Подмосковно бассейндэ нүүрһэ малтан абал...найай урда тээхи хэмжээнһээ гурба дахин ехэ ... Донбассые ба Подмосковно бассейные һэр...байгуулхатай хамта Уралдахи, Кузбасстахи, ...гандинска бассейндэхи ба ороной ондоо райо...тахи нүүрһэнэй промышленность хүгжэжэ үр...лөө. Зүүн зүгтэ 1950 он соо нүүрһэ малтан ...а дайнай урда үеынхиһээ хоёр үлүүтэй дахин ...болгогдоо. Нүүрһэнэй шэнэ база — Печорско бассейн нилээд үргэдхэгдөө. Торф малтан абалгаар дайнай урда тээхи хэмжээн үлүүлэгдэө.

Нүүрһэ түнхилгэ, малталга ба зөөлгын процессүүдые механизацилга, тэрэшэлэн газар доогуур нүүрһэ зөөхэ ба түмэр замай вагонуудта ашаалха хүдэлмэриие механизацилга дүүргэгдэө. Сэбэрлэгдэһэн забойнуудта нүүрһэ обоолологые механизацилхын тулада, мүн даб дээрэ бэлэдхэхэ газарта нүүрһэ ба породонуудые зөөхын тула шэнэ машинанууд байгуулагдаһан ба ашаглагдаһан байна. Нүүрһэнэй шахтануудые комплексно ёһоор механизацида оруулха хүдэлмэри эхилэгдэө, машинанууд ба механизмуудай ажахые дистанционно ба автоматическа ёһоор эрхилэлгэ дэлгэрүүлэгдэжэ байна.

Нефтяной промышленностиие һэргээн байгуулха ба хүгжөөхэ талаар табанжэлэй түсэбэй даалгабари үлүүлэн дүүргэгдэө. 1950 ондо нефть абалга табанжэлэй түсэбэй даалгабариин 107 процент ба дайнай урда тээхиһээ 22 процентээр ехэ болоһон байха юм. Дайнай үедэ һандаргагдаһан Майкопско ба Грозненско нефтьтэ районуудай нефтяной промышленность ба Баруун Украинын нефтяной промышленность бүримүһэн һэргээн байгуулагдаад, техническэ талаараа шэнэдхэн зэбсэглэгдэө. Геолого-шэнжэлгын хүдэлмэри амжалтатайгаар ябуулһанай үндэһөөр нефтиин ба газай нилээд ехэ промышленна запасууд элирүүлэгдэн, бэлэдхэгдэө. Нефть үйлэдбэрилэн абаха, скважинануудые малтаха ба нефть буйлуулха шэнэ техникэ үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэнэ. Дээдэ зэргын октанова авиационно түлишэ ба авиационно тоһонуудые үйлэдбэрилгэ үргэдхэгдөө, үйлэдбэрилэгдэдэг нефтепродуктнуудай шанар һайжараа. Эсэгэ ороной мүнөө сагай техникээр хангагдаһан, нефть буйлуулан үйлэдбэрилхэ шэнэ заводууд ба установконууд байгуулагдаа, магистральна ехэ нефтепроводууд тодхогдоо. Тиихэтэй хамта, нефть абалгын түргэн ургалта хадаа нефть үйлэдбэрилдэг шэнэ заводуудые бүри түргэнөөр барихые эринэ.

Зүүн зүгэй нефтьтэ шэнэ районуудай удхашанар ехэ болоо. Башкирска АССР дотор нефтяной ехэ шэнэ олзоборилгонууд ба нефть буйлуулан үйлэдбэрилдэг заводууд байгуулагдаа. Куйбышевска область, Туркменскэ ССР, Узбекскэ ССР ба Казахска ССР дотор нефть абалга ба буйлуулан үйлэдбэрилгэ түргөөр хүгжөөгдэжэ байна. Татарска АССР дотор ехэ нефтьтэй шэнэ газарнууд олдоо. Союз дотор нефть үйлэдбэрилэн абалгын ниитэ хэмжээн соо Зүүн районуудай удельнэ хэмжээн 1940 ондо 12 процент байһан аад, 44 процент хүрэтэр ехэ болоо.

Газова промышленность улам саашадаа хүгжөөгдөө. Саратов—Москва, Дашава—Киев ба Кохтла—Ярве—Ленинград гэһэн газопроводууд баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа. **Искусственна шэнгэн түлишэ** үйлэдбэрилхэ предприятинуудай барилга хэгдэһэн байха юм.

Электроэнерги үйлэдбэрилгөөр табанжэлэй түсэбэй даалгабари үлүүлэн дүүргэгдэө. 1950 ондо электроэнерги үйлэдбэрилхэ табанжэлэй түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээн болзорһоо урид —1949 оной IV квартал соо туйлагдаа. 1950 ондо электроэнерги үйлэдбэрилгэ табанжэлэй түсэбэй даалгабариин 110 процент болоһон ба 1940 оной хэмжээе 87 процентээр үлүүлһэн байна. Дайнһаа хохидоһон районуудта 1940 онойхиһоо һураггүй ехэ электроэнерги үйлэдбэрилэгдэһэн байха юм.

Дайнай үедэ һандаргагдаһан Донбассай, Днепршадарай, Киевэй, Харьковай, Львовой, Одессын, Николаевай, Севастополиин, Новороссийскын, Краснодарай, Грозныйн, Сталинградай, Воронежой, Брянскын, Калининай, Минскын, Вильнюсэй, Ригын, Таллинай, Петрозаводскын ба бусад городуудай электростанцинууд һэргээн байгуулагдаа. Бүхы гидроэлектростанцинууд, тэрэ тоодо: табанжэлэй түсэбөөр хараалагдаһан 6 ехэ гидроэлектростанцинууд һэргээн байгуулагдаа. Ленинэй нэрэмжэтэ Днепровско гидроэлектростанци һэргээн байгуулагдаа. Щербаковско, Нивскэ № 3, Фархадска, Храмска, Сухумска, Краснополянска, Широковско ба бусад шэнэ гидроэлектростанцинууд баригдажа, бүримүһэн ашаглалгада оруулагдаа. Верхне-Свирскэ, Усть-Каменогорско, Гюмушска, Цимлянска, Нивскэ № 1, Маткожненскэ ба бусад гидроэлектростанцинуудые 1951—1952 онуудта ашаглалгада оруулха ябадал хангаха барилгын ехэ хүдэлмэри бэелүүлэгдэө. Волга дээрэхи Горьковско гидроэлектростанциин, Кама дээрэхи Молотовско гидроэлектростанциин барилга үргэнөөр ябуулагдаа. Шэнэ тепловой электростанцинуудай, электрическэ ба тепловой сетьнүүдэй барилга бэелүүлэгдэө.

1946—1950 онууд дотор электростанцинуудта энергетическэ шэнэ техникэ нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ хүдэлмэри бэелүүлэгдэө. Паровой турбинанууд ба орон дотор үйлэдбэрилэгдэһэн ехэ дарасата котелнууд, тэрэ тоодо тус бүриин 25 мянган киловатт хүсэтэй ехэ дарасата шэнэ түхэлэй теплофикационно турбинанууд, 100 атмосфер дарасатай ба 510 градус ууралай температуратай барабанна котёлнууд, тэрэшэлэн тиимэл ууралай параметрын ехэ урадхуулха котёлнууд тодхогдоо. Водородоор һэрюусүүлэгдэдэг генераторнууд, агаараар хэгдэдэг ехэ напряженитэй выключательнууд, высокочастотно ба мүнөө сагай ондоо түхэлэй хамгаалга, тэрэшэлэн электростанцинуудтахи котёлнууд догор шаталгын ба питаниин процессүүдые автоматизацилга нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлэгдэө. Районно гидроэлектростанцинуудай гурбанай хоёр хубинь агрегадуудые ябуулха автоматизированнэ управленитэй байна.

Машина бүтээлгын талаар табанжэлэй түсэбэй даалгабари станогуудые, машинануудые, механизмуудые ба приборнуудые бүтээхэ хэрэгтэ бүхы дээрээ 17 процентээр үлүүлэн дүүргэгдэө. 1950 ондо машина бүтээлгын продукци 1940 оной үйлэдбэриие 2,3 дахин үлүүлһэн байха юм. Машинануудые, түхеэрэлгэнүүдые ба приборнуудые үйлэдбэрилгын талаар 1950 ондо гэжэ табанжэлэй түсэбөөр тодорхойлогдоһон хэмжээн болзорһоо урид—1950 оной нэгэдэхи квартал соо туйлагдаа.

Машинануудые ба түхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэрилгын ургалта техническэ шэнэ үндэһэ һуури дээрэ бэелүүлэгдэө. Машина бүтээлгын заводуудта үйлэдбэриин үрэ ехэтэ методүүд ба технологическа процессүүд: флюсай үе доро автомадуудаар ба хахад-автомадуудаар үйлэдбэрилхэ ба гагнаха поточно ба автоматическа лининүүд, түргэн тогуудаар детальнуудые шэрээлгэ, центробежнэ ёһоор шудхалга ба кокиль болгон шудхалга, металл штамповалга ба түргэн методүүдээр зүһэлгэ ехээр дэлгэрүүлэгдэө.

Табанжэлэй үе соо машина бүтээлгын һалбаринууд бүтээн гаргадаг продукциингаа номенклатурые гол түлэб һэльбэн шэнэдхээ. Металл зүһэлгын юрэнхы шэглэлтэй 250 шахуу шэнэ түхэлэй станогууд, 1000 үлүүтэй тусхай ба агрегатна станогууд, 23 янзын автомадууд ба хахад-автомадууд, 34 янзын кузнечно-прессовэ автомадууд, формо гаргадаг пневматическа хүсэтэ машинанууд, даралга доро шудхалаа хэдэг ба центробежнэ ёһоор шудхалаа хэдэг машинанууд ашаглалгада оруулагдаа. Автоматическа станочно 26 лининүүд ба автомобильна детальнуудые бүтээхэ автоматическа завод байгуулагдаа.

1950 ондо металлургическа түхеэрэлгэ үйлэдбэрилхэ хүдэлмэри 1940 онойхитой сасуулбал 4,8 дахин, паровой турбинануудые бүтээлгэ—2,6 дахин, электротүхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэрилгэ —3 дахин ехэ болгогдоо. Түлишын промышленностьда зорюулан нүүрһэнэй комбайнууд, породо ашаалха ба нүүрһэ ашаалха машинанууд, нефть малталгын гүнзэгы үрэмдэлгэ хэхэ установконууд, шабар гаргаха хүсэтэ насосууд ба ехэ бүтээсэтэ ондоо олон түрэлэй түхеэрэлгэнүүд үйлэдбэрилэгдөө. 1950 ондо нефтиин аппаратура үйлэдбэрилгэ 1940 онойхиһоо 3 дахин ехэ болоо.

Түмэр замай транспортын хэрэглэлдэ зорюулан магистральна шэнэ паровозуудые, электровозуудые, тепловозуудые, думпкарнуудые, бүхэли-металлическа гондолнууд, изотермическэ вагонуудые ба бүхэли-металлическа пассажирска вагонуудые зохёолго, бүтээлгэ эмхидхэгдэө.

1950 ондо тракторнуудые бүтээн гаргалга 1940 онойхиһоо 3,8 дахин, комбайнуудые —3,6 дахин, тракторна плугуудые —3,1 дахин, тракторна сеялкэнүүдые —5.5 дахин, тракторна культиваторнуудые —3,1 дахин ехэ болоо. Хүдөө ажахын 150 үлүүтэй шэнэ янзын, үндэр бүтээсэтэ машинанууд зохёогдожо, олоор гаргагдадаг болоһон байха юм.

Гэхэ зуура, энергетическэ түхеэрэлгэ, металл зүһэдэг ба кузнечно-прессовэ хүндэ түхеэрэлгэ, нефтяной промышленностьда хэрэгтэй орёо нарин түхеэрэлгэ, бусад хэдэн янзын приборнуудые үйлэдбэрилгөөр туйлагдаһан хэмжээнь хадаа арадай ажахын ехэ эрилтэнүүдые хангана гүй.

Химическэ промышленностиин талаар, дайнай урда тээхи үйлэдбэриин хэмжээе 1950 ондо 1,5 дахин үлүүлхэ гэһэн даалгабари табанжэлэй түсэбөөр тодорхойлогдоһон байгаа. Химическэ промышленностиин продукцинь дайнай урда тээхи хэмжээе бодото дээрээ 1,8 дахин үлүүлээ. Азотно үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилгөөр дайнай урда тээхи хэмжээн 1950 ондо 2,2 дахин ба калийна үтэгжүүлгэнүүдэй —1,4 дахин үлүүлэгдээ гэхэ гү, али энэнь табанжэлэй түсэбөөр хараалагдаһанһаа ехэ байна. 1950 ондо фосфатна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилгэ 1940 онойхиһоо 1,9 дахин ехэ болоо. Синтетическэ каучук үйлэдбэрилгэ дайнай урда тээхи хэмжээнһээ ехэ болгогдоо.

Искусственна хүбэнгэй, пластическа зүйлнүүдэй промышленностьда шухала, мүн шэрэ будагуудай, фармацевтическэ ба химическэ промышленностиин ондоо һалбаринуудта шухала шэнэ түхэлэй продукци бүтээн гаргалга нилээд үргэдхэгдэһэн ба шудалагдаһан байха юм. Шэрэ будагуудые үйлэдбэрилгөөр табанжэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдэө. Бүтээн гаргагдадаг шэрэ будагуудай марканууддай тоо 1940 ондо 186 байһан аад, 1950 ондо 320 болоһон байха юм. Тиихэтэй хамта эрхим шанартай ба бүхэ бэхи шэрэ будагуудые үйлэдбэрилгэ нилээд дээшээ болоо. Олон үнгэтэ киноплёнконуудые үйлэдбэрилгэ шудалагдаа.

Барилгын материалнуудые үйлэдбэрилгөөр дайнай урда тээхи хэмжээн үлүүлэгдэө. 1950 ондо цемент үйлэдбэрилгэ 1940 онойхиһоо 1,8 дахин, сонхын шэл —1,9 дахин ехэ болгогдоо. СССР-эй барилгын материалнуудай промышленностиин Министерство цемент үйлэдбэрилгөөр табанжэлэй түсэбэй даалгабариие 1950 ондо 101 процент дүүргээ, тэд, СССР дотор бүхы дээрэнь абабал —97 процент болоһон байна. Хирпиисэ ба черепиисэ үйлэдбэрилгөөр табанжэлэй түсэбэй даалгабари хүсэд дүүргэгдээгүй. Барилгын материалнуудые үйлэдбэрилгэ ба тэдэнэй шанарынь арадай ажахын ехэ эрилтэнүүдһээ үшөөл гээгдэжэ байһаар.

Ой модоной промышленностьда 1950 он соо хэрэглэлэй модо зөөлгэ 1940 онойхиһоо 36 процентээр ехэ болоо, гэбэшье табанжэлэй түсэбэй даалгабари хүсэд дүүргэгдээгүй байна. Ой модоной промышленностьда машинануудые ба механизмуудые үгэхэ тушаа табанжэлэй түсэбэй даалгабари үлүүлэн дүүргэгдэө, зүгөөр механизмуудые хангалтагүйгөөр ашаглаһанһаа шалтагаалан, модобэлэдхэлэй промышленностьдахи ажалай бүтээсын ургалтын темпинь табанжэлэй турша соо дутамаг байгаа. 1950 ондо **сaapһa** үйлэдбэрилгэ 1940 онойхиһоо 47 процентээр ехэ болоо.

1946—1950 онуудай хугасаа соо **хүнгэн промышленностиин** текстильнэ, оёдолой, трикотажна, гуталай ба бусад һалбаринууд түргэнөөр һэргээн байгуулагдаһан ба хүгжөөгдэһэн байна. Промышленностиин эдэ һалбаринуудай 1950 ондо бүтээһэн продукцинь 1940 онойхиһоо 17 процентээр дээшээ байгаа. Хүнгэн промышленностиин гол зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэнь табан жэлэй туршада, хлопчатобумажна бүдүүдээр 2,4 дахин, хилгааһан бүдүүдээр —2,9 дахин, оймһоной зүйлнүүдээр —5,2 дахин, арһан гуталаар —3,2 дахин, резиновэ гуталаар — 7 дахин ехэ болоо, гэбэшье хлопчатобумажна бүдүүдые ба гутал бүтээн гаргалгаар табанжэлэй түсэбэй даалгабари дутуу дүүргэгдэө. Эд бүдүүдэй, оёмол, трикотажна зүйлнүүдэй ба гуталнуудай ассортиментнь нилээд һайжаруулагдаһан, үргэдхэгдэһэн байха юм.

Эдеэ хоолой промышленностиин гол продуктнуудые бүтээн гаргалгань табанжэлэй турша соо нилээд ехэ хэмжээтэйгээр ургаа. Малай тоһо үйлэдбэрилгэ дайнай урда тээхи хэмжээе 1950 ондо 57 процентээр, ургамалай тоһо ба бусад тоһо-өөхэнэй зүйлнүүд—10 процентээр, мяха—7 процентээр, загаһа барилга—27 процентээр, колбасна зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ — 20 процентээр, консервнүүд — 48 процентээр, сахар—17 процентээр, кондитерска зүйлнүүд—23 процентээр ба мылэ—16 процентээр үлүүлэгдээ. Эдеэ хоолой продуктнуудай ассортиментнь үргэдхэгдөө, шанарынь һайжаруулагдаа. 1950 он соо сагаан тоһо үйлэдбэрилгын бүхы хэмжээнэй 75 процентнь, сыр үйлэдбэрилгын 42 процентнь дээдэ сортын байгаа. Диэтическэ продуктнуудые үйлэдбэрилгэ дайнай урда тээхи хэмжээнһээ 5 дахин, үхибүүдэй продуктнуудые—5,7 дахин, витаминуудые—10,4 дахин ехэ болоо.

Нютагай промышленность ба олзоборилгын кооперации 1950 ондо валовой продукци бүтээн гаргалгаяа дайнай урда тээхи хэмжээнһээнь 1,5 дахин ехэ болгоо. Гэбэшье, үргэн хэрэглэлэй товарнуудые бүтээн гаргалга ехэ болголгодо шухала нютагай түүхэй эдүүд үшөөл дутамагаар ашаглагдана. Нютагай промышленностиин ба олзоборилгын кооперациин продукциин ассортимент ба шанарынь хүн зоной улам ехэ эрилтэнүүдһээ гээгдэжэ байна.

СССР-эй бүхы промышленностиин үйлэдбэриин гол фонднуудынь эсэгэ ороной түрүү техникээр зэбсэглэгдэһэн предприятинуудые һэргээн байгуулһанай, бариһанай ба һэльбэн шэнэдхэһэнэй үндэһөөр, 1940 онойхиһоо 58 процентээр 1950 ондо ехэ болоо. Гэхэтэй хамта, шэнэ ба бүри ехэ бүтээсэтэ станогуудаар нэмэгдэн, табанжэлэй эсэс тээшэ станогуудай паркнь 1940 онойхиһоо хоёр үлүүтэй дахин ехэ болоһон байха юм. Промышленностьдахи ажалай электричествын хүсөөр зэбсэглэлгэнь 1950 ондо нэгэ хүдэлмэришэндэ абажа үзэбэл 1940 онойхиһоо нэгэ хахад дахин ехэ болоһон байгаа.

Шэнэ техникые амжалтатайгаар нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлгэ хадаа арадай ажахые саашадаа техническэ шэнэдхэн зэбсэглэхэ ябадал ехэ хэмжээтэйгээр бэелүүлхэ, хүшэр ба хүндэ хүдэлмэринүүдые механизацилгын хэмжээ дээшэлүүлхэ арга олгоо. Энээнтэй хамта, техническэ прогресс, хүдэлмэришэдэй, инженернүүдэй ба технигүүдэй шадабари мэргэжэлэй дээшэлэлгэ ба творческо үүсхэл хадаа ажалай бүтээсын нилээд ехээр ургалга хангаа. 1950 ондо промышленностьдахи хүдэлмэришэдэй ажалай бүтээсэнь дайнай урдахи 1940 онойхиһоо 37 процентээр ургаа, энэнь табанжэлэй түсэбөөр 36 процент байхаар тодорхойлогдоһон юм. 1950 ондо барилганuудтахи ажалай бүтээсэ 1940 оной хэмжээе 23 процентээр үлүүлээ.

Промышленностьдахи түхеэрэлгэнүүдые эрхимээр ашаглаһанай, түүхэй эд, түлишэ ба электроэнерги гамтайгаар гаргашалһанай, материалнуудай гээлтэ ба үлэдһэ бага болгоһоной, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй, эрьесын мүнгэ зөөриин эрьелтые түргэдхэһэнэй ашаар, 1950 ондо промышленна продукциин **өөрынь үные химдаруулха тушаа** табанжэлэй түсэбөөр тодорхойлогдоһон даалгабари дүүргэгдэө.

Зүгөөр, барилгын хүдэлмэринүүдэй өөрынь үные химдаруулгаар табанжэлэй түсэбэй даалгабари хүсэд дүүргэгдээгүй. Капитальна хүдэлмэринүүдэй нилээд ехэ болобошье һаань, барилгын үнэнь үшөөл ехэ зандаа байһаар. Энээнтэй дашарамдуулан, 1950 ондо правительство болбол барилгын үные химдаа...

(Түгэсхэлынь 2-д охи нюурта)

СССР-эй 1946—1950 онуудай дүрбэдэхи (дайнай хойто тээхи нэгэдэхи) табанжэлэй түсэбые дүүргэлгын дүнгүүд тухай СССР-эй Гүрэнэй Түсэблэлгын Комитедэй ба СССР-эй Центральна Статистическэ Управлениин

МЭДЭЭСЭЛ

(Түгэсхэл)

руулха ба проект зохёолгые һайжаруулха, барилгын материалнуудые үйлэдбэрилгэ үргүүлхэ, тэрэшэлэн капитальна барилга түсэблэхэ ба хангаха ябадалдахи дутуунуудые усадхаха ябадалда зорюулагдаһан хэмжээнүүдые абаһан байха юм.

Хүдөө ажахын талаар табанжэлэй түсэбэй дүүргэлтэ

Табанжэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэһэнэй ашаар хүдөө ажахы шэнэ хүсэтэ дэбжэлтэ туйлаа. Табанжэлэй үедэ колхозуудай нийтын ажахы үргэһэн ба үшөө ехээр бэхижэһэн, хүдөө ажахын материально-техническэ база ургаһан, колхозно үйлэдбэридэ машинно-тракторна станцинуудай үүргэ дээшэлһэн, хүдөө ажахын үйлэдбэрине эмхидхэгшэдэй, газартаряалангай, малажалай ба механизацин мастернуудай мэргэжэлтэй шэнэ кадрнууд бэлэдхэгдэһэн байна.

Ороохото культурануудай тарилгын талмай табанжэл соо 20 процентһээ үлүүгээр ехэ болоо. 1950 ондо ороохо тарянай валовой ургаса 1940 оной хэмжээе 345 миллион пуудээр үлүүлээ, тиихэдэ шэнииэ үйлэдбэрилгэ дайнай урда тээхи хэмжээнһээ 376 миллион пуудээр ехэ болоо. Ороохото культурануудай ургасын талаар табанжэлэй түсэбэй даалгабари үлүүлэн дүүргэгдээ. 1949 ба 1950 онуудта ороохото культурануудай ургаса 1940 онойхиһоо 13 процентээр ехэ байба.

Техническэ культурануудай тарилгын талмай табанжэл соо 59 процентээр ехэ болоо, тэрэ тоодо хлопок тарилгаар — 91 процентээр, лен-долгунецээр —90 процентээр, сахарна свеклоор — 57 процентээр, наран сэсэгээр — 23 процентээр ехэ болоо. Табанжэл соо хлопогой валовой ургаса 2,9 дахин, лен-волокногой — 2 дахинһаа үлүүтэй, сахарна свеклын — 2,7 дахин, наран сэсэгэй—70 процентээр ехэ болоо.

Хүдөө ажахын культурануудай үйлэдбэриин ехэ дутагдалынь хадаа ургаса хуряалгын үедэ илангаа ороохо таряа, лен-долгунец ба сахарна свёкло гээлгэ ехээр гээдэг ябадал болоно.

Овоще-бахчева культурануудай ба хартаабхын тарилгын талмай 1940 онойхитой сасуулбал 5 процентээр ехэ болоо, тиихэдэ 1950 ондо хартаабхын валовой ургаса дайнай урда тээхи хэмжээе 21 процентээр үлүүлһэн байна.

Табанжэлэй үедэ Москва, Ленинград, Баку, Харьков, Киев, Горький, Уралай, Донбассай, Кузбассай промышленна центрнүүдые, Сибириин ба Дальна Востогой городуудые, тэрэшэлэн бусад томо городуудые тойруулан хартаабхын-овощной базые саашадань бэхижүүлхэ ба үргэдхэхэ талаар нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдээ.

Тэжээлэй культурануудай тарилгын талмай 1950 ондо 1940 онтой сасуулбал 15 процентээр ехэ болоо, зүгөөр олон жэлэй ногоонуудай талмайе ехэ болгохо талаар табанжэлэй түсэбэй даалгабари гүйсэд дүүргэгдээгүй, тэжээл үйлэдбэрилгэ малажалай ехэ болоһон хэрэгламжэнүүдһээ тээгдэжэ ябана.

Малажалаар — колхозуудай нийтын малай тоо толгойе олошоруулха талаар табанжэлэй түсэбэй даалгабаринууд үлүүлэн дүүргэгдээ. Колхозуудай ашаг шэмэтэ малай ба шубуудай тоо толгойгоор дайнай урда тээхи хэмжээн нилээд ехээр үлүүлэгдээ: эбэртэ бодо малаар—40 процентээр, хони ба ямаадаар—63 процентээр, гахайгаар — 49 процентээр, шубуудаар—2 дахин үлүүлэгдээ. Бүхы категориин ажахынуудта—колхозуудта, совхозуудта, колхозниигууд ба үмсын ажалтанда, хүдэлмэришэд ба албахаагшадта—ашаг шэмэтэ малай нийтэ тоо толгой, дайнай үедэ ехээр хороһон байбашье, дахин туйлагдаһан ба 1950 ондо 1940 онтой сасуулбал 4 процентээр ургаһан, тиихэдэ шубуудай тоо толгой—14 процентээр ургаһан байна. Табанжэлэй үедэ колхозуудта ба совхозуудта малажалай племенной хэрэгые һайжаруулха талаар нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдээ; племенной совхозуудай, гүрэнэй племенной рассадниигуудай ба колхозуудай племенной фермэнүүдэй сеть үргэдхэгдөө.

Хүдөө ажахын техническэ зэбсэгжэлгэнь ургаа. Табанжэл соо хүдөө ажахыда арбантабан хүсэтэйгөөр тоолоходо 536 мянган тракторнууд, 93 мянган тарянай комбайнууд, тэрэ тоодо 39 мянган самоходно комбайнууд, 341 мянган тракторна плугууд, 251 мянган тракторна сеялкэнүүд, 249 мянган тракторна культиваторнууд ба хүрьһэ элдүүрилгын, тарилгын ба хуряалгын бусад ехэ олон машинанууд үгтөө. Гэхэ зуура хлопок, лен ба конопля, сахарна свёкло хуряаха, тэжээл бэлэдхэхэ, колхозуудай ба совхозуудай малажалай фермэнүүдтэ хүшэр хүдэлмэриинүүдые механизацилха машинануудаар хүдөө ажахые хангалгада гээгдэл гараһан байна. Колхозуудые, машинно-тракторна станцинуудые ба совхозуудые электрификацилгаар нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдээ. 1950 оной эсэстэ хүдөөгэй электростанцинуудай хүсэниинь 1940 онойхиһоо 2,8 дахин ехэ болоо.

Газартаряалангай культурые дээшэлүүлхэ талаар ехэ амжалтанууд туйлагдаа: колхозуудта ба совхозуудта ногоо таридаг политой полевой ба тэжээлэй зүб севооборотуудые бии болгохо ба ашаглаха талаар хүдэлмэри дэлгэрүүлэгдээ; 1950 ондо колхозуудай бүхы парай ба намарай парай 90 процентһээ дээшэнь трактораар хахалагдаһан байна; трактораар хахалагдаһан бүхы газарай 87 процентнь предплужниктай плугуудаар хахалагдаа, тиихэдэ 1940 ондо 13 процентнь хахалагдаһан юм; 1950 ондо колхозуудта намарай пар ба сэбэр пар дээрэ яровой культурануудые тариһан талмай бүхы талмайн 63 процент болоо, тиихэдэ 1940 ондо 54 процент байгаа һэн, табанжэл соо ороохото культурануудай сортовой тарилганууд 64 процентээр, тиихэдэ шэниисын—хоёр дахин ехэ болоо; 1950 ондо колхозуудта ороохото культурануудай бүхы талмайн хахадынь комбайнаар хуряагдаа.

Поли хамгаалха модо һуулгалгаар даалгабаринууд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна. Колхозууд, совхозууд, машинно-тракторна станцинууд, лесхозууд ба модо хамгаалгын станцинууд болбол байгаалине хубилгаха сталинска түсэбые бэелүүлэн, 1 миллион 350 мянган гектар талмай дээрэ, тэрээнһээ 1950 ондо 760 мянган гектар талмай дээрэ хамгаалалгын модонуудые һуулгаһан ба тариһан байна.

Совхозно байгуулалтын талаар табанжэлэй түсэбэй даалгабаринууд дүүргэгдээ. Табанжэл соо совхозууд хүдөө ажахын культурануудай тарилгын талмайе нилээд ехээр үргэдхөө. 1950 ондо ороохото культурануудай ургасань 1940 оной ургасаһаа 16 процентээр дээшэлээ. СССР-эй совхозуудай Министерствын совхозуудта полевой хүдэлмэринүүдые механизацилга гол түлэб дүүргэгдээ. 1950 ондо газар хахалалгын, ороохото культурануудые тарилгын ба хуряалгын 95 процентһээ дээшэнь механическа хүсөөр хэгдэһэн байна. 1950 оной эсэстэ СССР-эй совхозуудай Министерствын совхозуудта эбэртэ бодо мал дайнай урда тээхиһээ 20 процентээр, хони ба ямаад — 29 процентээр ба гахай—36 процентээр олон байгаа. Малай ашаг шэмэ үгэлгэнь нилээд ехээр дээшэлээ. СССР-эй совхозуудай Министерствын совхозуудта 1950 ондо нэгэ үнеэнэй дунда зэргээр һү үгэлгэнь 1940 оной хэмжээнһээ 28 процентээр ехэ байгаа.

Табанжэлэй үедэ **колхозуудые эмхидхэлэй-ажахын талаарнь** саашадань **бэхижүүлхэ,** хүдөө ажахын артелиин Уставые эбдэхэ ябадалнуудые усадхаха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдээ; колхозуудта ажалай эмхидхэлые һайжаруулха ба түлбэриинь гуримшуулха талаар, артельнэ ажал эмхидхэлгын гол формо болохо үйлэдбэриин саг үргэлжын бригадые бэхижүүлхэ талаар хэмжээ-ябуулганууд бэелүүлэгдээ; колхозуудта ажалай жаяг заршам нилээд ехээр бэхижээ, ажалай бүтээсэ дээшэлээ. 1950 ондо колхозуудай хубаагдадаггүй фонднууд 1940 онойхитой сасуулбал 1,6 дахин ехэ болоо.

Немецкэ эзэмдэлгэдэ ороһон Литовско, Латвийска, Эстонско, Молдавска союзна республикануудай ба Украинска ССР-эй, Белорусска ССР-эй баруун областьнуудай таряашадай ажахынуудта Советскэ Союз болбол хүдөө ажахын кооперацинуудые бэхижүүлхэ талаар, машинно-тракторна станцинуудые эмхидхэхэ, тракторнуудые ба машинануудые, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые абаашаха талаар, кредит үгэлгөөр үйлэдбэриин ехэ туһаламжа үзүүлээ. Табанжэлэй эсэстэ эдэ районуудта һайндуранай ёһоор таряашадай ажахынуудые коллективизацилга гол түлэб дүүргэгдээ.

Социалистическэ хүдөө ажахын үйлэдбэриин хүгжэлтэ, тэрэнэй ехэ товарность хадаа талхаар, мяхаар, һүөөр ба эдеэ хоолой бусад продуктнуудаар хүн зоной ургаһан хэрэглэмжые хангаха ба колхозуудай болон колхозниигуудай доходуудые ехэ болгохо арга олгоо. Ороохото ба техническэ культурануудай үйлэдбэрилгые ехэ болголго, малажалай продукциин ургалта болбол хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностине саашадань дэбжүүлхын тулада хэрэгтэй түүхэй эдүүдэй бата бэхи база байгуулаа.

Транспортын ба хэлхеэ холбооной талаар табанжэлэй түсэбэй дүүргэлтэ

Түмэр замай транспорт табанжэлэй үедэ ашаа шэрэлгээр арадай ажахын ургажа байгаа эрилтэнүүдые хангаа. Түмэр замай транспортын ашаанай эрьесээр 1950 ондо гэжэ тогтоогдоһон даалгабари 13 процентээр үлүүлэн дүүргэгдээ. 1950 ондо түмэр замууд дээрэ сүүдхэдээ дунда зэргээр ашаа тээлгэ 1940 оной хэмжээндэ орходоо 121 процент ба табанжэлэй түсэбэй даалгабарида орходоо 103 процент болоһон байна.

Ажалай түрүү методуудые ба шэнэ техникые хэрэглэһэнэй ашаар түмэр замуудай техническэ хэрэгсэлнүүдые ашаглалга нилээд ехээр һайжараа. 1950 ондо товарна вагоной ашаа тээлгэнь 1940 онойхиһоо 14 процентээр ургаа, ашаанай поездын дунда зэргын шэгнүүрынь 1940 онойхиһоо 10 процентээр ехэ болоо. Товарна вагоной сүүдхэдээ дунда зэргээр ябалгань дайнай урда тээхи хэмжээе 4,6 процентээр үлүүлээ. Табанжэл соо вагоной эрьесэ түргэдхэгдэһэн байгаа, зүгөөр 1950 ондо табанжэлэй түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээндэ үшөө хүрөөгүй. Дайнһаа хохидоһон районуудта арадай ажахые һэргээн бодхооһоной ашаар, мүн ашаг туһагүй ашаа шэрэлгые усадхаха хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлһэнэй ашаар ашаануудые холо газарта шэрэлгэ дунда зэргээр табанжэл соо хороогдоо, зүгөөр холо шэрэлгые хороохо талаар 1950 ондо гэжэ тогтоогдоһон даалгабари хүсэд дүүргэгдээгүй.

Дайнай хойто тээхи табанжэлэй шиидхэхы зорилго хадаа түмэр замай транспортда дайнай ушаруулһан ехэ һандаралнуудые усадхаха талаар хүдэлмэринүүдые хэхэ ябадал байгаа. Хоёрдохи замуудые, хүүргэнүүдые, станцинуудые ба узелнуудые һэргээн байгуулха талаар табанжэлэй үедэ хэгдэһэн хүдэлмэринүүд хадаа гол шэглэлэй түмэр замуудаар ашаа шэрэхэ шухала шадабарие хангаа. Шэнэ сериин паровозуудые, тепловозуудые ба электровозуудые хэһэнэй ашаар локомотивуудай парк, тэрэшэлэн вагонуудай парк нилээд ехээр шэнэдхэгдэһэн ба нэмээгдэһэн байна. Шэнэ түмэр замууд баригдаа, тусхайлхада Хойто зүгэй ба Дунда Азиин районуудта баригдаа. Уралда, Закавказьеда ба Кривой Рогто түмэр замай хэдэн лининүүд, тэрэшэлэн Московско, Ленинградска, Рижскэ, Киевскэ, Бакинска ба Таллинска түмэр замай узелнуудта пригороднэ участогууд электрифицировалэгдээ. Зүгөөр түмэр замуудые, хүүргэнүүдые ба вокзалнуудые һэргээн байгуулха ба бариха талаар табанжэлэй түсэбэй даалгабари хүсэд дүүргэгдээгүй.

Гол мүрэнэй транспортын ашаанай эрьесэ 1950 ондо 1940 оной хэмжээе 26 процентээр үлүүлээ, теэд табанжэлэй түсэбөөр тогтоогдоһон хэмжээндэ хүрөөгүй. Волга ба тэрэнэй һалаануудые, тэрэшэлэн Сибириин ба хойто зүгэй мүрэнүүдые транспортна хэрэгээр ашаглалга һайжараа. 1950 ондо буксирна флодой хүсые ашаглалга 1940 онтой сасуулбал 30 процентээр ехэ болоо, тиихэдэ самоходнобэшэ флодой ашаа тээхэ боломжые ашаглалга 43 процентээр ехэ болоо. Гол мүрэнэй флот нилээд ехээр шэнэдхэгдэһэн ба нэмээгдэһэн байна. Сталинай нэрэмжэтэ Беломорско-Балтийска канал ба Днепро-Бугска уһан зам, тэрэшэлэн гол мүрэнэй портнууд ба **судно заһабарилгын предприятинууд** һэргээн байгуулагдаа.

Далайн транспортын ашаанай эрьесэ 1950 ондо 1940 онтой сасуулбал 65 процентээр ехэ болоо, зүгөөр далайгаар ашаа шэрэхэ талаар табанжэлэй түсэбэй даалгабари гүйсэд дүүргэгдээгүй. Далайн портнуудые ба судно-заһабарилгын заводуудые һэргээн байгуулха хүдэлмэринүүд гол түлэб дүүргэгдээ. Далайн флодой Министерствын судно заһабарилгын заводуудай ба мастерскойнуудай хүсэниинь 1950 ондо 1940 онтой сасуулбал 2 дахин үлүүтэй ехэ болоһон ба судно үргэхэ барилгануудай тоо—1,6 дахин ехэ болоһон байна.

Автомобильна транспортын ашаанай эрьесэ 1950 ондо 1940 онтой сасуулбал 2,3 дахин ехэ болоо. Хатуу хушалтатай 16 мянган километр автомобильна харгы баригдаа. Москва—Симферополь холбохо **автомобильна магистраль** ашаглалгада оруулагдаа. Һайжаруулагдаһан хушалтатай автомобильна харгынуудай сеть табанжэлэй һүүд[...] та дайнай урда тээхиһээ 2,5 дахин ехэ байба.

Табанжэлэй үедэ **хэлхеэ холбооной ба** ра[...] хэрэгсэлнүүд һэргээн байгуулагдаһан ба шэ[...] никын һуури дээрэ тэдэнэй саашанхи хү[...] хангагдаһан байна. Телефонно станцинуудай сэниинь дайнай урда тээхи хэмжээе үлүүлээ, радио дамжуулгын станцинуудые бариха тү[...] банжэл соо 39 процентээр үлүүлэн дүүр[...]. Радио шагналгын сеть ехэ болоо. Магистральна кабель һэргээн байгуулха ба шэнээр табиха [...] табанжэл соо 23 процентээр үлүүлэн дүүр[...]. Авиапочтово линиинүүдэй утань 1940 онтой сасуулбал 2,3 дахин ургаа.

Национальна доходой ба Гүрэнэй бюджедэй талаар табанжэлэй түсэбэй дүүргэлтэ

Национальна доходые ехэ болгохо талаар табанжэлэй түсэбэй даалгабари нилээд ехээр үлүүлэн дүүргэгдээ. Национальна доходой дайнай урда тээхи хэмжээе 38 процентээр үлүүлхэ гэһэн зорилго табанжэлэй түсэбөөр табигдаһан байгаа. Бодото дээрээ 1950 ондо национальна доход 1940 онтой сасуулбал, сасуулагдамал сэнгүүдээр, 64 процентээр ехэ болоһон байна. Национальна доходой ургалта хадаа хүдэлмэришэдэй, таряашадай ба интеллигенциин материальна байдалые нилээд ехээр һайжаруулха, арадай ажахыда ехэ капитальна вложенинүүдые бэелүүлхэ ба гүрэнэй материальна ба эдеэ хоолой шухала резервнүүдые бии болгохо арга олгоо.

Капиталистическэ оронуудта национальна доходой хахадһаа ехынь капиталистнуудай ангиин үбэршэлжэ байхада, Советскэ Союз дотор бүхы национальна доход ажалшадай мэдэлдэ байдаг. Тиихэдэ СССР-эй ажалшад болбол өөһэдынгөө хубиин материальна ба культурна хэрэглэлнүүдые хангахын тулада 1950 ондо национальна доходой 74 процентыень абаһан байна, национальна доходой 26 процентнь социалистическэ үйлэдбэрине үргэдхэхын тулада ба нийтэ гүрэнэй ба общественнэ хэрэглэлнүүдтэ зорюулагдан гүрэнэй, колхозуудай ба кооперативна организацинуудай мэдэлдэ үлэһэн байна.

Национальна доходой ургаһанай ашаар **Гүрэнэй бюджет** жэлһээ жэлдэ дүүргэгдэжэ, доходуудынь гаргашануудһаа ехэ байба. Гүрэнэй бюджедэй гаргашанууд дотор арадай ажахые финансировалга ба социально-культурна байгуулалгада [...] гаргашануудай хубинь хэлбэришэгүйгөөр дээшэлжэ байгаа.

Национальна доходой ургаһанай ба Гүрэнэй [бюд]жедые амжалтатайгаар дүүргэһэнэй ашаар [арадай] ажахыда капитальна вложенинүүдые хэхэ табанжэлэй түсэб 22 процентээр үлүүлэн дүүргэгдээ. 1946—1950 онуудта 6000 гаран промышленна предприятинууд һэргээн байгуулагдаһан, баригдаһан ба ашаглалгада оруулагдаһан [...] энэ тоодо гүрэнэй, кооперативна ба колхозно [...] предприятинууд оролсоногүй.

Мүн тэрэ шалтагаануудай ашаар 1947 оной декабрьда мүнгэнэй реформо хэхэ ба эдеэ хоолой промышленна бүхы товарнуудта карточна [...]рим болюулха арга олдоһон байна. 1947—[...] онуудай турша дотор үргэн хэрэглэлэй товарнуудай **сэнгүүдые доошолуулга** гурба дахин хэгдээ[...] 1951 оной мартын 1-һээ эхилээд сэнгүүдые [...] доошолуулхын тулада условинуудые бэлэ[...] байха юм. Энээнэй ашаар хүдэлмэришэдэй, [алба]хаагшадай ба интеллигенциин бодото салин [...] ехээр дээшэлһэн, химдарһан промышленна [...]нуудые худалдажа абахын тулада таряашадай [...]дэг гаргашанууд бага болоһон, түхэриг үшөө [...] бэхижэһэн, тэрэнэй юумэ худалдажа абаха [...] баринь дээшэлһэн ба харини валютануудта [...] советскэ түхэригэй курс һайжарһан байна.

Арадай ажабайдалай материальна ба культурна хэмжээ[е] дээшэлүүлхэ талаар табанжэлэй түсэбэй дүүргэлтэ

Советскэ Союз дотор хүдэлмэригүйдэлгэ байгаагүй ба үгышье байна. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай дүүрэһэнэй һүүлээр Советскэ Армиһаа ба Уһан-Сэрэгэй флодһоо табигдаһан бүхы сэрэгшэд мэргэжэлэйнгээ ба шадабариингаа зэргээр хүдэлмэреэр бултадаа хангагдаһан байна. 1950 оной эсэстэ СССР-эй арадай ажахыда **хүдэлмэришэдэй ба албахаагшадай тоо** 39 миллион 200 мянган хүн болоһон ба 1940 оной эсэсэй тоотой сасуулбал 7 миллион 700 мянган хүнөөр ургаһан байна.

СССР-эй хүн зоной материальна байдал һайжараа, энэ һайжаралта хадаа хүдэлмэришэдэй ба албахаагшадай мүнгэн ба бодото салин хүлһэнэй ургалтада, нийтын колхозно ажахыһаа ба бууса шадарай болон хубиин ажахыһаа таряашадай абадаг доходуудай ехэ болоһондо харагдана. 1950 ондо **хүдэлмэришэдэй ба албахаагшадай доходуудай, таряашадай доходуудай** нийтэ хэмжээн 1940 онойхитой сасуулбал, сасуулагдамал сэнгүүдээр, 62 процентээр ургаа.

Ажалшадые культурно-ажаһуудалай талаар хангалгада гүрэнэй гаргашанууд нилээд ехээр ургаа. Хүн зон болбол гүрэнһөө хүдэлмэришэдэй болон албахаагшадай социальна страхованиин талаар тэдхэмжэнүүдые ба түлбэринүүдые, социальна хангалгын талаар пенсинүүдые, санаторинуудта, амаралтын гэрнүүдтэ ба үхибүүдэй эмхи зургаануудта ошохо түлбэригүй ба хүнгэлэлтэтэй сэнгүүдээр путевконуудые, олон хүүгэдтэй ба ганса бэе эхэнүүд тэдхэмжэ, түлбэригүй медицинскэ туһаламжа абаа, түлбэригүйгөөр һуралсаа, гүрэнэй зөөреэр ажалшад мэргэжэлээ дээшэлүүлээ, һурагшадта стипенди түлэгдөө, мүн бусад хэдэн түлбэринүүд ба хүнгэлэлтэнүүд олгогдоо. Саашадаа, бүхы хүдэлмэришэд ба албахаагшад салин хүлһэеэ абалгатайгаар жэл бүридөө хоёр неделиһээ бага бэшэ болзорой амаралта, тиихэдэ хэдэн мэргэжэлэй хүдэлмэрилэгшэд үшөө удаан болзорой амаралта абаһан байна. 1950 ондо хүн зон гүрэнһөө 120 миллиард түхэриг үлүүтэй дээрэ дурсагдаһан түлбэринүүдые ба хүнгэлэлтэнүүдые абаһан байна, тэрэ хадаа 1940 онойхиһоо гурба дахин ехэ болоно.

Арадай материальна байдалые дээшэлүүлхэтэй хамта дайнай хойто тээхи үедэ **культурын, наукын ба искусствын** саашанхи бадаралта туйлагдаа.

Эхин, долоонжэлэй ба дунда һургуулинуудта, техникумүүдтэ ба бусад дунда һургуулинуудта һурагшадай тоо табанжэл соо 8 миллион хүнөөр олон болоһон ба 1950 ондо 37 миллиондо хүрэһэн байна. Тиихэдэ техникумүүдтэ ба бусад тусхай дунда һургуулинуудта 1950 ондо 1 миллион 298 мянган хүн һуралсаа, харин 1940 ондо 975 мянган хүн һуралсаа һэн. 1950 ондо дээдэ һургуулинуудта 1 миллион 247 мянган студентнүүд һураа, тиихэдэ 1940 ондо 812 мянган студентнүүд һураһан юм.

Табанжэл соо арадай ажахы дээдэ эрдэмтэй 652 мянган мэргэжэлтэдые ба дунда һургуулитай 1 миллион 278 мянган мэргэжэлтэдые абаһан байна. Арадай ажахыда хүдэлмэрилдэг мэргэжэлтэдэй тоо 1940 онтой сасуулбал 84 процентээр олон болоо.

Үнгэрһэн табанжэл соо манай орон дотор наукын ба техникын элдэб һалбаринуудта ехэнүүд нээлгэнүүд ба ухаалан зохёолгонууд хэгдээ. Наукын, [тех]никын, литературын ба искусствын талаар [...] онсо гайхамшагта хүдэлмэринүүдэй, ухаалан зохёолгонуудай ба туйлалтануудай түлөө табанжэлэй үедэ зургаа мянга табан зуу гаран хүнүүд Сталинска шангай лауреадуудай нэрэзэргэдэ хүртэһэн [...]. 1950 ондо научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай сеть дайнай урда тээхиһээ 1,5 дахин олон бол[оо], тиихэдэ тэндэхи научна хүдэлмэрилэгшэдэй то[о] [...] дахин шахуу ургаһан байна.

Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай сеть [һэр]гээн байгуулагдаһан ба дайнай урда тээхи хэ[мжээ] үлүүлһэн байна. 1950 ондо городто ба дере[вня]дэ 1940 онойхиһоо 15 процент олон клубууд ба [...] библиотекэнүүд бии байба. Орон соо номуудай [...]раж 1940 онойхитой сасуулбал 84 процентээр [ехэ] болоо. 1950 оной эсэстэ киноустановконуудай [тоо] 1940 онтой сасуулбал 1,5 дахин олон болоо.

Дайнай хойто тээхи үедэ хүн зонине эмнэлгын **санитарно-профилактическа талаар** хангалгын саашадань һайжаруулха ябадал туйлагдаа. [1950] ондо городуудта ба хүдөө тосхонуудта бол[ьниц]нуудтахи оронуудай тоо 1940 онтой сасуулбал [...] процентээр олон болоо. Дайнай үедэ һанда[рһан] һан санаторинууд һэргээн байгуулагдаа. Ор[он соо эмшэн] тор врачнуудай тоо 1940 онтой сасуулбал 7[...] процентээр олон болоо.

Советскэ худалдаа наймаае хүгжөөхэ хэрэгтэ [ехэ] амжалтанууд туйлагдаа. Гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай розничнэ эд товарай [эрьесэ] дайнай урда тээхи 1940 оной хэмжээнһээ [...] ехээр дээшэлээ. 1950 ондо гүрэнэй ба кооперативна магазинуудта, нютагай ресурснуудһаа оро[һон то]варнуудые худалдалга тоолонгүйгөөр, 1940 онойхи[...]һоо ехээр худалдагдаа гэбэл: мяха ба мяхан[ай про]дуктнууд 38 процент, загаһанай продуктнууд [...] процент, малай тоһон 59 процент, ургамалай [тоһон] ба бусад өөхэнүүд 67 процент, сахар 33 [процент], кондитерска зүйлнүүд 34 процент, гутал 39 про[цент], хлопчатобумажна, нооһон, торгон ба улаһан [эдэ] 47 процент, оймоһоной зүйлнүүд 39 процент [ехээр] худалдагдаа. Культурна ба ажахын хэрэгсэл [то]варнуудые хүн зондо худалдалга ехэ болоо. [1950] ондо дайнай урда тээхи 1940 онойхиһоо час[ууд] 3,3 дахин, радиоприёмнигууд 6 дахин, гэрэй [элек]троприборнууд 1,5 дахин, велосипедүүд 2,9 [дахин,] оёдолой машинанууд 3 дахин шахуу, мотоциклнууд 16 дахин ехээр худалдагдаа; хүдөөдэ барилгын [ма]териалнууд хэдэ дахин ехээр худалдагдаа.

1950 ондо колхозно худалдаа наймаанай хэмжээн 1940 онтой сасуулбал нилээд ехэ болоо. Ка[рточка]нуудые болюулһанай ба мүнгэнэй реформо хэ[һэнэй] һүүлээр колхозно рынок дээрэхи сэнгүүд хи[мдараа].

Дайнай хойто тээхи табанжэлэй үедэ гэр б[айрын] **барилга** үргэнөөр дэлгэрүүлэгдээ. Гүрэнэй [пред]приятинууд, эмхи зургаанууд ба нютагай Сове[тууд], тэрэшэлэн городуудай ба хүдэлмэришэнэй тосхон[уу]дай хүн зон гүрэнэй кредидэй туһаламжаар, [...] миллион квадратна метрһээ үлүү нийтэ талмайтай байрын гэрнүүдые бариһан ба һэргээн байгуулһан байна. Тэрээнһээ гадна, хүдөө нютагуудта 2 [мил]лион 700 мянган байрын гэрнүүд һэргээн байгуулагдаһан ба баригдаһан байна.

СССР-эй ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБЛЭЛГЫН КОМИТЕТ.

СССР-эй ЦЕНТРАЛЬНА СТАТИСТИЧЕСКЭ УПРАВЛЕНИ.

1951 оной апрелиин 16.

КОЛХОЗУУДАЙ БА МТС-үүдэй ПАРТИЙНА ЭХИН ОРГАНИЗАЦИНУУДАЙ СЕКРЕТАРЬНУУДАЙ ЗҮБЛӨӨН

☆ ☆

Колхозоо бүри баян болгохын түлөө

Яруунын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой парторганизациин секретарь нүхэр Гончиковой үгэһөө

...мунистнуудые большевистс... хүмүүжүүлхэ, илангаяа тэдэ... идейно-политическэ хэмжээе ...үүлхэ хэрэгтэ манай пар... организаци ехэ анхарал та... 1950—51 оной һуралсалай ... манай парторганизацида ...-гэй түүхэ шудалха дээдэ ... нэгэ кружок байгуулаг... тэндэ 10 коммунистнууд һу... Мүн юрэнхы эрдэмэй та... бага бэлэдхэлтэй 9 комму... манай политһургуулида һу... ... аад, мүнөө һуралсалайн... программые түгэсхэхэ дүтэлөөд ...

Партийна суглаан хадаа комму... ...дые хүмүүжүүлхэ шухала ... мүн гэжэ һайн мэдэрнэб...

...шевистскэ шүүмжэлэл ба ... шүүмжэлэл дэлгэрүүлгэ, ...нуудаа зүбөөр шиидхэлгэ ... партийна суглаанда бүхы та... ...нь бэлэдхэлгэһээ дулдыда... ...м. Тиимэһээ, партийна суг... бэлэдхэхэ ба үнгэргэхэ хэрэг... ...бэшэ анхарал хандуулдаг ...бди.

...мунистнуудта партийна ...бари үгэхэ хэрэгтэ манай ...рганизаци мүн лэ анхарал ... табидаг. Манай партбюро ...нистнуудта даалгабари үгэ..., тэдэнэй политическэ хү... ...н ба эрдэм мэргэжэлые ха... абалсадаг. Юрэнхы эрдэ... һайн бэлэдхэлтэй коммуни... ...та агитаторай гү, али бусад ... хүдэлмэри даалгагдадаг юм.

...хозоо эмхидхэлэй-ажахын талаарнь улам бэхижүүлхэ хэрэгтэ манай парторганизаци ехэ хүсэлэлгэ гаргадаг.

Ажалай бүтээсые улам дээшэлүүлгэ хадаа хүндэ хүдэлмэринүүдые механизацилгаһаа ехээр дулдыдаха байна. Тиимэһээ энээндэ манай партийна организаци ходо-доо анхарал хандуулна.

Манай колхоз коммунистнуудай үүсхэлээр һүүлэй жэлнүүдтэ электрогагналгын ба токарна станогуудые түхеэрээ. Тэрэнэй ашаар манай түмэршэ дархашуулай ажалай бүтээсэнь эрид дээшэлээ.

Колхозойнгоо бүхы хүндэ хүдэлмэрине һаяар механизацилха гэжэ харааланхайбди. Электричествээр үнеэ һааха ба хонинои нооһо хайшалха аппарадуудые худалдажа абанхайбди.

Үрһэеэ сэбэрлэхэ ба хатааха ябадал түргэдхэхын тула оролдолго гаргаһанай ашаар, таряа сэбэрлэлгын машинанууд (сортировконууд, веялкэнүүд) мүнөө электроэнергиин хүсөөр хүдэлдэг болонхой.

Һаяшагаар 75 гү, али 50 моринои хүсэтэй электрогенератор колхоздоо абажа табихаар харааланхайбди. Тиихэдэ хүдэлмэриин хүндэ участогуудые бултыень механизацилха ябадал хангаха байна.

Колхозоо эмхидхэлэй-ажахын талаарнь улам бэхижүүлхын, колхозоо бүри баян ба колхознигуудаа бүри шанга шадалтай болгохын түлөө манай партийна организаци саашадаа улам эршэмтэйгээр тэмсэхэ.

...нитэ-политическэ хүдэлмэриин удхашанар ехэ

Мухаршэбэрэй аймагай «Искра» колхозой парторганизациин секретарь А. Н. Путинцевай үгэһөө

...рэгшэ жэлэй сентябрьда ...ойн хоёр колхозууд нэгэдэ... «Искра» гэжэ томо колхоз ... байна. Энээнтэй даша... хүдөө ажахын хүдэлмэриин ... ехэ болоо. Мүнөө жэлдэ ...нган гектар ороohото культу... ...янга шахуу гектар овощ... ...а тэжээлэй культурануудые байнабди. Тарилгын үедэ ...рэмнай 19 трактор, 50 мо... ...гүр хүдэлмэрилхэ юм.

...өө колхоздомнай ажалай ехэ ...тэ боложо байна. Колхоз... ...аа тарилгые агротехническэ болзорто дүүргэжэ, һайн ур... ...үйлахые эрмэлзэнэ. Бичурын... ...хандалгые манай колхозни... ...эдэбхитэйгээр зүбшэн хэл... колхозойнгоо таряанай бүхы ... дээрэ ороohото культурын ...үриһөө 14 центнер, зарим ...үүдтэ шэнисын гектар бү... 18—20 центнер ургаса ху... социалистическэ уялга абаа. ...Горюновой тракторна № 7 ...айхид 200 гектар шэнисэһээ ...рин 18 центнер, нүхэр Сту... тракторна № 9 отрядайхид ...нер ургаса хуряаха уялга ... Мүн нүхэр Козловой тарияан... ...й бригадын гэшүүд ... талмай дээрэ таригдаһан ... хара таряанһаа гектар ...нь 16 центнер ургаса ху... ...бди гэжэ үгэеэ үгөө.

...йда таряанажалай 5 бригада ...элмэрилхэ. Тэдэнтэй хамта ...рна 5 отряд ажаллаха бай... Тиимэһээ партийна организаци ...дэ бригаданууд ба отря... 18 коммунистнуудые томи... ...лгэхэ гэжэ шиидхэһэн бай... Эдэ коммунистнууд хаба... тарилгые амжалтатайгаар ...ын түлөө бригаданuудта ...истическэ мүрысөө эмхидхэ... ...итэ-политическэ хүдэлмэри ... байна. Гадна, мүрысөө ба ...ионно хүдэлмэри эмхидхэл... ...сг үргэлжэ туһалхын, та... ... хүдэлмэрине нарин һай... ...жа байхын тулада бригадын... парторганизациин бюро... гэшүүдтэ даалганхайбди. ... хадаа бригаданууд ба ...рна отрядуудта тарилгын ху... ...рин ябасын түлөө шоуралэ... ...юусаха байна.

...ационно хүдэлмэри ябуул... ...лада таряанажалай бригада ба тракторна отрядуудта 27 ...орнууд даалгагдаа. Тэдэнэй ... 17 коммунистнууд, 8 комсо... ...уд, партийнабэшэ 2 эдэбхи... ...фово. Эдэнэр бултадаа үнгэр... ...уулиин кампаниин үедэ агитаторнуудаар хүдэлмэрилһэн нүхэд байха юм. Гадна 5 коммунистнууд «дайшалхы хуудаһануудай» редакторнуудаар томилогдонхой. Эдэ хуудаһануудынь бригада бүхэндэ 5 хоног бүридэ алгадгүй гаргагдана.

Партийна организацинуудай зүгһөө агитаторнуудай хүдэлмэрине хүтэлбэрилгэһөө, тэдэндэ саг үргэлжын туһаламжа үзүүлгэһээ ниитэ-политическэ хүдэлмэриин амжалта дулдыдаха байна. Тиимэһээ, агитаторнуудай семинар һарадаа 3-һаа доошобэшэ үнгэргэхэ, агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэриингөө дүй дүршэлые халан абалсахын тулада агитаторнуудай зүблөө саг сагтань үнгэргэжэ байха ябадал хараалһан байнабди. Тус тус асуудалнуудаар семинар үнгэргэлгэдэ хүдөөгэй интеллигенциие — багшанар ба хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые хабаадуулха байнабди.

Холын 3 участогуудта полевой стануул түхеэрэгдэээ. Ара-Хүнды гэжэ нютагай полевой станай дэргэдэ улаан булан түхеэрхэбди. Полевой стан бүхэн нүүдэл библиотекэнүүдээр хангагдаха юм. Бригаданuудай бүридхэлшэдтэ ном зөөхэ даалгабари үгтэнхэй.

Саашань нүхэр Путинцев колхозниuудай социалистическэ уялгануудаа дүүргэхынь түлөө мүрысөө эмхидхэлгэдэ парторганизациин гол анхаралаа табиха байһан тухай тогтожо хэлээ.

Түрүү дүй дүршэлые дэлгэрүүлхэ

Бурят-Монголой гүрэнэй зооветинститудай директорэй орлогшо нүхэр Филипповэй үгэһөө

Нүхэд! Колхозуудай ба МТС-үүдэй парторганизацинуудай секретарьнууд! Бурят-Монголой партийна организаци хадаа хүдөө ажахынгаа хүгжэлтэ гүйсэд түйлаха, малайнгаа ашаг шэмыень улам дээшэлүүлжэ шадаха бүхы арга боломжонуудтай байна.

Таанадай хэлэһэн үгэһөө болоходо, газетэнүүд ба журналнуудые хододоо уншадаг, бүхы юумэер һонирходог зон байнат. Ашаг шэмэ ехэтэй, жэлдээ 16 мянган литр һү үгэдэг костромской үүлтэрэй үнеэд бии юм гэжэ таанар һайса мэдэнэ ёһотойт. Мүн Караваевска совхоздо нэгэ һаамхай үнеэнһээ 13—14 мянган литр һү һаадаг байһаниинь мэдээжэ. Манай зооветинститудай хамһабариин ажахыда үсөөншье һаа, мүн һайнууд үнеэдүүд бии. Эндэ һаалиша нүхэр Ахминеева гэгшэ жэлдээ үнеэн бүриһөө 3 мянган литр хүрэтэр һү һаадаг байха юм.

Тиимэһээ манай Бурят-Монголойшье ажабайдал дээрэ хаража үзэхэдэ, аймагуудта малайнгаа ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ бүхы арга боломжонууд бии байна. Энээнэй түлөө гансахан лэ агитаци хэхэ үшөө бага, харин тэсэбэритэйгээр ба оролдосотойгоор эмхидхэлэй хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэй. Коммунистнууд болбол ажалай түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ шухала анхаралаа хандуулха ёһотой. Мүнөө һаяхан минии урда тээ үгэ хэлэһэн 5 нүхэдэй нэгэниинь манда бэлшээриин газар бага, нүгөө нүхэрынь — МТС-тэ машинанууд дутана гэхэ мэтэ элдэб шалтагаануудые баримталаа һэн. Теэд би энээниие буруушааха байнаб.

Бидэнэр ямар газартайбибди, тэрэнээл һайнаар элдүүрилээд, таряагаа хэхэ ёһотойбди, бидэнэр ямар малтайбибди, тэдэнээл жэлһээ жэл бүри үсхэбэрилхэ ба ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ ёһотойбди.

Партийна организацинуудай зорилго хадаа малажалые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ бүхы колхозниuудые элсүүлхэ, тэдэнэй дунда социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ ябадал болоно.

Малажалые хүгжөөлгэдэ бии байһан дутагдалнуудай нэгэниинь юуб гэхэдэ, манай республикын олонхи колхозуудта малай харууһан ехэ муу, мүн малшадай харюусалга һула байна. Тиимэһээ адууһа малай муудаха, тураха ба үхэхэ ябадал үзэгдэнэ.

Мүнөө Яруунаһаа Закамен хүрэтэр ябажа хараа һаа, олонхи колхозуудай малайнь байранууд 1939—41 онуудта түхеэрэгдэһэн байха юм. Теэд эдэ байрануудынь хэршье хуушарһан байгаа һаа, мүнөө хүрэтэр огто заһабарилагданагүй гэхэдэ болоно. Энээниие колхозой коммунистнууд юундэ хэрэгсээнэгүйб гэжэ асуумаар байна. Энэ хадаа шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлэлэй һула байһаниие гэршэлнэ.

Мүнөө хабарай тарилгын хүдэлмэри эхилхэнь. Хабарай тарилгые һайнаар үнгэргэлгэдэ колхозуудай партийна организацинууд гол анхаралаа хандуулханъ ехэ зүб. Тиигэбэшье, мүн малайнгаа тэжээлэй бата бэхи база байгуулха хэрэгые, мартажа болохогүй байна. Мүнөөнһөө эхилээд сабшалангайнгаа ба бэлшээриингээ газарые уһалха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха хэрэгтэй.

Парти ба правительствын эрилтэнүүдэй ёһоор, хүн зоной, колхозниuудай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри һайнаар ябуулбал, малшадай культурна бүхы эрилтэнүүдые дүүрэн хангажа, тэдэнэй ажабайдалые һайжаруулбал, манай хүдэлмэридэ бии байгаа бүхы дутагдалнуудые усадхажа, өөрынгөө республикые түрүү республикануудай нэгэн болгожо шадаха байнабди.

Коммунистнуудай эдэбхи үүсхэл тон шухала

Бичурын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой парторганизациин секретарь нүхэр Беляевай үгэһөө

Манай колхоз мүнөө гээгдэнхэйшэг байна. Түрүү колхозуудые хүсэхын тула колхозойнгоо ажабайдалда бүхы шэнэ, түрүү юумэ нэбтэрүүлхэ, артелиингээ ажахые бүримүһэн электрификацилха, тиигээд ажахынгаа бүхы хүндэ участогуудые механизацилха ёһотой байгаабди.

Гэбэшье перспективнэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, артелиингээ ажахые олзо ехэтэй болгохо хэрэгтэ манай колхозой хүтэлбэрилэгшэд анхарал багаар табидаг байһаар.

Колхозоо олзо ехэтэй, колхозниuудаа улам баян болгохо арга боломжонууд манда бии байна. Теэд, юун дутанаб? Бидэнэрэй, коммунистнуудай, эдэбхи үүсхэл ба дура хүсэл багадана гэбэл алдуу болохогүй.

Колхозоо эмхидхэлэй-ажахын талаарнь улам бэхижүүлхэ асуудалда манай партийна организаци үшөөл багашаар анхарал табина. Перспективнэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ коммунистнууд эдэбхи үүсхэл багаар гаргана.

Колхозниuудые коммунистичес... кэ ёһоор хүмүүжүүлхэ асуудалда, тэдэнэй политическэ ба культурна хэмжээе дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулха ёһотойбди. Гэбэшье, энэ талаар манай партийна организациин хүдэлмэридэ олохон дутуунууд бии. Политическэ болон бусад шухала темэнүүдээр колхозниuудай дунда лекцинүүд ба элидхэлнүүд тон үсөө уншагдана. Газетэнүүд ба журналнуудые захилга баһа хангалтагүй байна. Зарим агитаторнууд хүдэлмэридөө хайша хэрэгээр хандана.

Тэрэшэлэн манай колхозой комсомольско организаци һулаар хүдэлмэрилнэ. Комсомольско суглаанууд тон үсөөн болодог, залуушуулай политическэ һуралсалшье дутагдалнуудтай байна. Гэхэ зуура, манай колхозой комсомольско организаци ВЛКСМ-эй Бичурын айкомой зүгһөө ямаршье туһаламжа гү, али тодорхой хүтэлбэри абадаггүй шахуу. Бүри үнгэрэгшэ жэлэй ноябрь соо манай колхозой комсомольско организаци хэдэн хүнүүдые комсомолдо абаһан юм, теэд тэдэнэй ВЛКСМ-эй айком мүнөө хүрэтэр баталаагүй.

Колхозуудай парторганизацинуудые хүтэлбэрилгэ һайжаруулха

Сэлэнгын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой парторганизациин секретарь нүхэр Цыбендоржиевай үгэһөө

Олонхи колхозуудай партийна эхин организацинуудай хангалтагүй хүдэлмэриин гол шалтагаануудай нэгэниинь юуб гэхэдэ, политическэ ба юрэнхы эрдэмэй талаар парторганизацинуудай зарим секретарьнуудай бэлэдхэл багатай байһан ушар болоно. Партийна эхин организацинуудай секретарьнуудаар эрдэм ба дүй дүршэл багатай коммунистнуудай хүдэлмэрилжэ байхань олонто үзэгдэдэг. Тиимэһээ партийна эхин организацинуудай секретарьнуудта ходолоо туһаламжа үзүүлхэ, тэдэндэ заабари үгэжэ ба хүдэлмэриинь хинан шалгажа байха зорилго ВКП(б)-гэй айкомуудай, тэдэнэй партийна, профсоюзна ба комсомольско организацинуудай таһагуудай урда табигдана.

Гэбэшье, ВКП(б)-гэй Сэлэнгын айкомой зүгһөө зохихо туһаламжа ба бодото хүтэлбэрие аймагай олонхи партийна организацинуудай секретарьнар абадаггүй байха юм. Манай айкомой хүдэлмэрилэгшэд партийна эхин организацинуудта үсөөн ошодог, хаа яа ошоходоошье, ямар-нэгэн асуудал бюродо бэлэдхэхэ гэжэ ехэнхидээ ошодог юм. Би өөрынгөө партийна суглаан дээрэ айкомой нэгэшье хүдэлмэрилэгшые хараһанаа һананагүйб.

Партийна эхин организацинуудта партидоторой ба эмхидхэлэй хүдэлмэриин муугаар ябуулагдаһанай түлөө партиин айком хадаа ехэнхидээ манине зэмэлдэг. Энэншье зүб. Колхозуудай олонхи парторганизацинуудай партийна суглаанууд муугаар үнгэргэгдэдэг. Болоһон суглаануудынь үдэшэнһөө үглөөгүүр болотор заримдаа үргэлжэлдэг. Тэндэ имагтал нэгэ хэдэ танюуһатай хүнүүд лэ үгэ хэлэдэг заншалтай. Олонхидоо партийна суглаанууд ёһо тэдыгээр үнгэрдэг байна. Заримдаа нэгэ асуудалые хэдэн удаа хэлсэжэ, тэрээгээрээ хэдэн адли шиидхэбэринүүдые гаргаһан баримтанууд үзэгдэдэг. Партийна эхин организацинуудай хүдэлмэриин эдэ дутагдалнуудые сүм усадхаха, колхозуудай парторганизацинуудые зүбөөр хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ ВКП(б)-гэй Сэлэнгын айком анхаралаа һайса табимаар болоо.

Партидоторой хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ

Тарбагатайн аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой парторганизациин секретарь нүхэр Пискуновой үгэһөө

Манай партийна организаци 29 коммунистнуудһаа бүридэнэ. Эдэнэр колхозой ажахын хэрэгтэ партийна нүлөө үзүүлжэ шадаха ба үзүүлхэ ёһотойшье байна.

Манай парторганизациин бюро болбол колхозно үйлэдбэриин шиидхэхы участогуудта коммунистнуудые зүбөөр хубаарилан табиха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулна. 21 коммунистнуудһай үйлэдбэри дээрэ хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэй 8-ниинь малажал дээрэ ябана. Тэдэнэр колхозниuудай дунда социалистическэ мүрысөө эмхидхэдэг ба толгойлдог байхаһаа гадна, тэдэнэй дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулдаг, ажалай жаяг заршам бэхижүүлхын, колхозниuудай ушар ёһо мэдэлгые дээшэлүүлхын түлөө тэмсэдэг байна.

Гэхэ зуура, партидоторой хүдэлмэри ехэнүүд дутуунуудтай байна. Манай зарим коммунистнууд партийна даалгабари дүүргэнэгүй. Партийна даалгабари үгэхэдөө, коммунистнуудай политическэ бэлэдхэлые ба тэдэнэй шадабарине бидэнэр заримдаа хараадаа абанагүйбди.

Коммунистнуудые политическээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ үшөө дутуунууд бии. «ВКП(б)-гэй түүхын Хуряангы курс» ба нүхэр Сталинай биографи шудалха хоёр кружок эмхидхэгдэһэн болобошье, партбюрогой зохихо хиналта тогтоожо шадаагүй дээрэһээ, тэдэнэй занятинууд таһалдадаг, һурагшад хэшээлһээ гээгдэдэг байна.

Бидэ партийнабэшэ эдэбхитэдтэй һулаар хүдэлмэрилнэбди. Партийна нэмэл суглаануудые үсөө үнгэргэдэг, тэдэндэ партийнабэшэ эдэбхитэдые уридаггүй байһамнай ехэхэн дутуу болоно. Мүн партийна организаци хадаа комсомольско организациин хүдэлмэридэ һулаар туһална. Тэрээн дээрэһээ хүдөө нютагуудай түрүү хүнүүд партида үсөөн абтадаг байна.

Өөһэдынгөө ба партийна дээдэ органуудай шиидхэбэринүүдые гүйсэдхэлгые шалгалга үшөө хангалтагүйгөөр табигданхай.

Эдэ ехэнүүд дутуунуудые усадхахын тулада манай партийна организаци бүхы хүсэеэ элсүүлхэ байна. Эдэ дутуунуудые ойрын сагта усадхажа шадахабди.

Малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ ёһотойбди

Кабанскын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой партийна эхин организациин секретарь нүхэр А. М. Сотничын үгэһөө

Үнгэрэгшэ жэлдэ манай колхоз ниитынгээ малажалда гүйсэд хүрэхөөр үбһэ тэжээл бэлэдхэһэн байгаа. Колхозой правлени, партийна организаци хадаа үбһэ хуряалгын үедэ бүхы анхаралаа тэжээл бэлэдхэлгэдэ хандуулжа, энэ хэрэгтэ колхозниuудые элсүүлжэ шадаһан байна. Энэнэй ашаар бүдүүн ба шэмэтэ тэжээлэй база хүсэд байгуулагдаһан байна. Энэ үбэлэй үедэ малай үбэлжэлгэ муу бэшээр үнгэргэгдэжэ байна. Ондо орсторoo эдихэ үбһэ тэжээл бии.

Гэбэшье, малажалые хүгжөөхэ талаар бүхы эрилтэнүүдые дүүргэжэ шадаагүй байнабди. Юуб гэхэдэ, малажалаймнай ашаг шэмэ үшөө бага байна.

Хүдөө ажахын мэргэжэлтэд малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ асуудалда анхаралаа багаар табина. Илангаяа зоотехническэ мэргэжэлтэд үүсхэл эдэбхи багатайгаар хүдэлмэрилнэ. Колхозниuудай агрозоотехническэ һуралсал энэ хэрэгтэ ехэ туһатай байхань элитэ. Теэд, энэ һуралсал манай колхоздо муугаар ябуулагдана. Зооветеринарна пунктые даагша нүхэр Хамаганов колхозниuудай һуралсал хэрэгсээнэгүй.

Мүн хүдөө ажахын түйлалтануудые нэбтэрүүлхэ талаар лекционно пропаганда муугаар табигдаһаниие тэмдэглэхэ хэрэгтэй байна. Хүдөө ажахын мэргэжэлтэд малай ашаг шэмэ хайшан гэжэ дээшэлүүлхэ тухай һаалишадта ойлгосотойгоор хэлэжэ үгэхэ ёһотой байгаа.

Республиканска газетэнүүдэй хуудаһануудта малажалай түрүүшүүлэй хүндэлэлэй доска, мүн түрүү ябаһан фермэдэ үгэхын тулада дамжуулгын Улаан туг бии болгоо хада һайн гэжэ һананаб. Мүн тэрэшэлэн эрхим һаалишадай зүблөөнүүдые үнгэргэдэг болоо һаа һайн гэжэ дурадхаха байнаб.

Яруунын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой парторганизациин секретарь **Б. Гончиков.**

Тарбагатайн аймагай Жиримэкэ МТС-эй парторганизациин секретарь **И. Пестерев.**

Ивалгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой парторганизациин секретарь **Д. Бальчинов.**

Кабанскын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой парторганизациин секретариин орлогшо **П. Алферов.**

ТЕАТРЫН АМЖАЛТА

Ленинэй орденто оперо ба баледэй театрын сценэ дээрэ

1836 оной хүйтэн шэмэрүүн үбэл А. С. Пушкинай дүтын нүхэр декабрист В. К. Кюхельбекер сүлэлгэдэ байhан газарhаа — холын Баргажанhаа поэдтэ бэшэг эльгээгээ hэн. Тэрээн соонь оршон тойрон тэниинhэн дүлии балай дайда тухай, эндэ ажаhуудаг хүнүүд тухай дурдагдаhан байгаа бэлэй..

Зуугаад гаран жэл болоhон хойно мүнөө Бурят-Монголой гүрэнэй Ленинэй орденто оперо ба баледэй театрын гоё hайхан хүшэгэ жэгдэхэнээр ирагдажа, «Дубровский» гэжэ оперо табигдана. Ородой агуусхэ уранзохёолшо Александр Сергеевич Пушкинай повестиин сюжет дээрэ композитор Э. Направник тус оперые бэшэhэн байна. А. С. Пушкинай гайхамшаг тодо формотой, гүнзэгы удхатай, уран найруулгаараа хүнэй сэдьхэл татама зохёолнууд дээрэ мүн бэшэшье, оперонууд ородой хүгжэмэй алдарта корифейнүүдээр найруулагдаа hэн. Тэдэнэй дунда Глинкын «Руслан ба Людмила», Даргомыжскиин «Русалка», Чайковскиин «Евгений Онегин», «Елбэрэй хатан», «Мазепа», Мусоргскиин «Борис Годунов», Римский —Корсаковой «Салтан хаан тухай үльгэр», «Алтан петугхан» оролсоно. Эдэнэй олонхинь тус театрын сценэ дээрэhээ ханхинаса сууряатажа, үргэн ниитэ харагшадай сэдьхэлые баясуулдаг.

Э Направнигай бэшэhэн дүрбэн оперонууд соохоо «Дубровский» гэжэ оперонь улад зондо угаа ехэ hайшаалтайгаар угтагдаhан ба тэдэнние hонирхуулhан байна. Тус оперо 1894 ондо бэшэгдэбэшье, тэрэнние шагнаhан арад зоной дунда зайлашагүй хүндэлэгдэhөөр зандаа.

Дура зоргоороо аашалдаг крепостник-помещик Троекуровта эсэргүү тэмсэhэн залуу Дубровскиин образ, инаг басаган Машатаяа тэрэнэй гүнзэгыгөөр дурлалсаhан мэдэрэл, тэрэ үеын гашуудалта байдал — эдэ бүгэдэ үнэн зүбөөр ба сэдьхэл хүдэлгэмөөр харуулагдаhаараа хүнүүдые эгигүүлдэгшье байгаа, этигүүлhээршье байна.

«Дубровский» гэжэ оперо хадаа хүгжэмэйнгөө формын тодо hонороор, аялга дуунайнгаа зохистой ба иргагуу hайханаар, хүсэ ехэтэй хоор ба ансамбльнуудаараа онсо илгарна. Энэншье тушаан болоhон ушар бэшэ.

Эдуард Направник уг гарбалаараа чех хүн, Россида 50 гаран жэлдэ ажаhуужа, өөрынгөө хоёрдохи Эхэ оронние олоhон байха юм. Ородой хүгжэмэй искусствые, тэрэнэй гайхамшагта уг заншалые, нэн түрүүндэ Чайковскиин хүгжэмэй лирическэ драмые гүн гүнзэгыгөөр инаглан дурлаhан байгаа. Эдээнhээ олоhон эгээн hайн hайхан зүйлнүүдээ «Дубровский» гэжэ оперо соогоо бодотоор бэелүүлээ.

Тус оперые табиhан манай оперо ба баледэй театр богонихон болзор соо яhала ехэ творческо хүдэлмэри хээ. Спектаклиие табигша М. Л. Рехельс оперын социальна ба лирико-романтическа талыень зүбөөр шиидхэжэ шадаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Помещик Троекуровай зоргоороо аашалжа байhыень. зэрлиг абари зангыень, харанхы мунхагыень ба чиновнигуудай зэбүүрхэмэ аашануудые тэрэнэй элирхэйлhэн үенүүдые спектаклиие табигша тодорхойлон харуулжа шадаа.

I картинада помещик Троекуровай хэрзэгы дээрэлхүү аашануудта улад зоной эсэргүүсэhые ба II картинада Троекуровай чиновнигуудай Кистеневка срээд, зэрлиг муухайгаар эзэрхэжэ байхадань, Дубровскиин таряашадай уур сухалаар орьёлон, дураа гутаhые харуулhан сценэнүүд мартагдахаар бэшэл.

Артистнар Н. В. Сычев (Дубровский), С. Я. Оксенкруг (Маша) - V картинада.

Табадахи картинада Владимир Дубровский ба Маша Троекурова хоёрой hүүлшынхеэ уулзалга, гашуудалта хахасалга ехэ хүсэтэйгөөр харуулагдажа, хүнэй сэдьхэл хүдэлгэнэ.

Хэнэйшье мэдэhээр, арад зоной эдэбхитэй хабаадалга, харуулагдажа байгаа событинуудта, мүн главна наадагша нюурнуудта тэдэнэй ямараар хандажа байhые харуулга гээшэ драматическашье, оперноошье спектакльда тон харюусалгатай ушар мүн.

Энэ талаарнь харахада, театрын табиhан бусад олохон оперонуудhаа «Дубровский» гэжэ оперо онсо илгарна. «Дубровскиин» арад зон—таряашад тон эдэбхитэйгээр оролсожо, заримдаа аюултай шэрүүн, заримдаа уйдхартай үенүүдтэй нигта холбоотойгоор гарана.

Эгээл энээндэ театрын главна режиссер, тус оперые табигша М. Рехельсын амжалга харагдана.

Спектаклиин гол образууд гэхэдэ, залуу Дубровский ба Маша Троекурова болонод. Дубровскиин партиие БМАССР-эй габьяата артист Н. В Сычев ба артист Н С. Садовский гэгшэд гүйсэдхэнэ Владимирай эдир залуу, поэтическэ образые харуулхын тула Сычев ехэхэн хүдэлмэри хээ. Тэрэ хадаа геройнгоо сэдьхэлэй гүнзэгы мэдэрэлые, элдэб hанал бодолые үнэншэмөөр харуулха шэнэ шадабари өөрhөө гаргаа. Сычев (Дубровский) сэдьхэл татама лиричнээр ба нугархай ирагуугаар дуулана. Гэбэшье, наадахадаа Дубровскиин эрид шиидэнги ба зүрхэтэй хатуу абари зангые артист хүсэд элирхэйлжэ шаданагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Зүгөөр Садовскиин гүйсэдхэлгэдэ Дубровский зүрхэтэйгөөр, хатуугаар ба тэсэмгэйгээр харагдана.

Маша Троекуровагай партиие артистканууд С. Я. Оксенкруг, М. В. Бриткова гэгшэд гүйсэдхэнэ. Машын уян налагай сэдьхэлые, гүнзэгы лиризмые ба дулаан абари зангые артистканууд хоюулаа зүбөөр харуулаа. hүүлшын сценые артистка Оксенкруг драматическа ехэ хүсэтэйгөөр ба шадабаритайгаар үнгэргэнэ. Артистка Бриткова илангаяа IV картинада (хүгжэмэй урогто) сэдьхэл татама ирагуу зөөлэнөөр үзэгдэнэ. Дуулалгынгаа талаар хоюулаа яhала hайн.

Троекуровай рольдо артистнууд В. Я. Королев ба Д. М. Кириченко гэгшэд нааданад. Троекуровай өөрынгөө hанаашаар болодогые, тэрэнэй дээрэлхүү ба убайгүй шэрүүн аяг аашануудые артист Королев шадабаритайгаар харуулна. Тэрэнэй наадалгада помещик Троекуровай образ артист Кириченкын наадагшада орходоо hураггүй элеэр гарана.

Арадай дундаhаа гараhан образууд няня Егоровна (артистканууд П. Д. Агеева ба Г. А. Андронова), түмэршэ дархан Архип (артистнууд К. Д. Яровицын ба А. Г. Булгаков) гэгшэд ехэ hайшаалтайгаар угтагдана.

Яровицын (Архип) дуулахадаашье, наадахадаашье шадабаритай, бишыхан партиhаа ехэ духовно хүсэтэй, дарлагшадта эсэргүү эрид шиидэнги арадай хүтэлбэрилэгшын образые гаргажа шадаа.

Няня Егоровнае наадаhан артистка Агеева дуулахадаашье, абари зангаараашье ехэ таарамжатай.

Князь Верейскиин образые артист Иванов Я. В. зүбөөр харуулаа.

Заседатель (артист Д. Дугаров), приказной Шабашкин (Карпов А. С.), Дефорж (артист Ниманд В. А.) ойр зуура үзэгдэбэшье, рольнуудаа яhала шадабаритайгаар гүйсэдхэжэ, харагшадай мартахаар бэшэ ямар нэгэн тэмдэг үлөөнэ.

Хормейстер Н. А. Хмельнойн хүтэлбэри доро театрын хоор иргагуу hайханаар дуулана. Оперын гол идеяе дирижер С. М Огаревой ойлгоhонhоо, оркестрнь эбтэй, тодоор соностожо, композиторай гүнзэгы удхатай, баян хүгжэмые юрэнхыдөө зүбөөр гүйсэдхэнэ. Уранзурааша М. Е. Шестаковагай декораци бүхыдөө hайн гэжэ онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Илангаяа III картинада ородой ой тайга дурлама гоёор харагдана.

«Дубровский» гэжэ оперо үргэн олон харагшадта угаа ехэ hайшаалтайгаар угтагдажа, тус театрын бүхы коллективэй туйлаhан амжалтые гэршэлнэ.

...Нүхэрэйнгөө Баргажанhаа бэшэhэн бэшэгые А. С. Пушкинай задалжа уншаhан сагhаа хойшо аяар зуугаад гаран жэл үнгэрөө. Тэрэ үеын балар сагай бүтүү маные А. С. Пушкинай хурса оюун бэлигээрээ нэбтэ харан:

Агуу Россин аажамаар
hураг суумни тарахал,
Али бүхы хэлэн дээр
алдар нэрыем дурдахал...
Мүнөө зэрлиг тунгусшье, славян
омог ашашье,
Мүн финнүүд...

гэжэ бэшэhэн дүлэтэ үгэнүүлынь зол жаргалтай, эрдэм болбосоролтой, эрхэ сүлөөтэй бурят-монгол арадай аялга дуун соогуур театрнуудhаа, уранhайханай самодеятельностиин сценэнүүд дээрэhээ улам хүсэтэйгөөр зэдэлнэ.

С. Горский,
Ч. Намжилов.

ЗАЛУУ МАСТЕРНУУД

Улан-Удын «Победа» гэжэ олзоборилгын артелиин оёдолой хоёрдохи цехын бригада 1951 оной январьhаа эхилээд, май хүрэтэр дүрбэн hара соо, 80 мянган түхэригэй элдэб хубсаhа оёхо уялга абаа hэн.

Энэ бригада даалгабаряа январь соо 112,5 процент, февральда 102,7 процент, мартда 117,1 процент дүүргэhэн байна.

Мүнөө майн hайндэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрhэн мүрысөөндэ тус цехын хүдэлмэришэд эдэхитэйгээр хабаадана.

Энэ цехтэ үдэр бүри захил олоор орожо байдаг, эхэнэрнүүдэй хубсаhа элдэб фасоноор оёдог залуу мастер Анна Филипповна Федорина март hарынгаа түсэб 126 процент дүүргээд, мүнөө Майн урда тээхи мүрысөөндэ хабаадан стахановска вахтада жагсанхай.

Эрэ хүнэй хубсаhа оёдог залуу мастернууд Екатерина Житненкова энэ hарынгаа түсэб 189,9 процент, Людмила Сосновская 112 процент дүүргээд, мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана.

Н. Цынгуев.

Даалгабаринуудаа уридшалан дүүргэнэ

Кяхтын аймагай лесзагай конторын хүдэлмэришэд барилгын модо ба түлеэ бэлэдхэхэ жэлэйнгээ даалгабарине амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна. Тэдэнэр мартын 20-до 1-дэхи кварталайнгаа түсэбые 110 процент дүүргээ.

Түлеэ бэлэдхэгшэд нүхэд Петров, Игумнов, Филимонов ба бусад квартальна түсэбүүдээ 200—266 процент хүрэтэр дүүргээ.

И. Мункуев.

ДОСАРМ-ын аймагай конференци

Советскэ Армида туhалалсаха обществын аймачна конференци Мухаршэбэртэ hаяхан боложо, ДОСАРМ-ын аймагай комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Денисовэй тоосоото элидхэл дуулаба.

Конференциин делегадууд комитедэй дутагдалнуудые элирүүлэн, обществын гэшүүдэй дунда ябуулагдадаг эмхидхэлэй ба ойлгуулламжын хүдэлмэриие саашадань hайжаруулха талаар дурадхалнуудые оруулаа. Конференци болбол аймагай комитедэй ба шалгалтын комиссиин шэнэ составые, ДОСАРМ-ын республиканска конференцидэ ошохо делегадуудые hунгаба.

М. Елаев.

hурагшад сабшалан сэбэрлэлсэнэ

Доодо-Худанай сомоной Молотовой нэрэмжэтэ колхозой дэргэдэхи (Хэжэнгэ) 7 жэлэй hургуулиин hурагшад колхозойнгоо сабшалангай газарые сэбэрлэнэ, тэрээн дээрэ наг шэбхэ тараана.

Мүн тэдэ hурагшад Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой 200 гектар сабшалангые шулуу бургааhанhаань сэбэрлээд, тэндэ адхагдаhан шэбхэ тарааба. Гадна, энэ hургуулиинхид Энгельсын нэрэмжэтэ колхозой малшадта 20 шахуу центнер хагда суглуулжа үгөө.

Ц. Токтохоев.

Шэнэ механизмуудые абаба

Гашейн машинно-тракторна станци (Мухаршэбэр) мүнөө жэлдэ хүдөө ажахын бусад машинануудые олоор абажа, тракторна паркын хүсэндэ 27 сеялкэ, 23 культиватор, дисковэ 4 лущильник, универсальна 4 сцепкэ нэмээ.

Тус МТС-эй харьяата колхозуудай полинууд дээрэ 10 гаран самоходно, «Сталинец—6» маркын 10 шахуу комбайнууд хүдэлхэ байна.

Мүн колхозуудай малажал дээрэхи хүндэ хүшэр хүдэлмэринүүдые механизацилха силосорезкэнүүд, тракторна тармуурнууд, волокушанууд ба самоходно сенокосилканууд, «Скрепер» ба «Грейдер» гэжэ мелиоративна машинанууд абтанхай.

МТС-эй мастерскойдо мүнөө жэлдэ үргэлгын кран, пневматическа алха ба электрогагнууриин агрегат абтаа. Иигэжэ шэнэ техникээр зэбсэглэгдэhэн Гашейскэ механизаторнууд мүнөө жэлдэ колхозуудайнгаа таряанажалай 70—80 процентыень, малда тэжээл бэлэдхэлгын 50—70 процентыень гүйсэдхэхэ юм.

М. Елаев.

Французска арад эб найрамдалай уласхоорондын Сталинска шангуудай лауреадуу[д] баяр хүргэнэ

ПАРИЖ, апрелиин 13. (ТАСС). Марсель Кашен «Эб найрамдалай Сталинска шангууд» гэhэн гаршагтай статьяе «Юманите» газетэдэ толилоо.

Эб найрамдалай уласхоорондын Сталинска шангые профессор Фредерик Жолио-Кюридэ олгоhон тухай хэлэхэ зуураа, Кашен иигэжэ бэшэнэ:

«Франциин социалистическэ зонхилогшод Жюль Мок, Тома, Лежен... гэгшэд манай ороной эрдэмтэдэй дундахи эгээн сэбэр, эгээн эрхим ба эгээн үнэн эрдэмтые үндэр дээдэ уялгануудhаань зайлуулхые шиидэhэн байна. Энэ бузар шиидхэбэри абахадаа, забхайрhан социалистнууд дэлхэйе эзэмдэн зонхилхо хүсэлтэй американска миллиардернүүдэй захира[л]... гоол ёhоор дүүргэhэн бай[на]... бэшье, манай ороной ара[д]... бүхы оронуудай арадууд Ж[олио]-Кюридэ баяр баясхалангаа... лан дуралдагаа урдынхид[аа]... мэдүүлнэ.

Манай элитэ ехэ нүхэрэй... hэн үнэн зүб шагналые... угаа ехэ баяртайгаар угта[на].

Французска арад бүхы... дээрэхи эб найрамдалай... хамгаалагшадые шагнаhан... hайшаагаад хизаарлахагүй... нэй hайн hайхан жэшээ... тэдэнэртэй хамтадаа ябажа... цузска арад дайн үүдхэгшэдэй... гарые холодхохын тулада ул[ам]... шэмгэйгээр тэмсэхэ байна».

Корейскэ арад эб найрамдалай уласхоорондын Сталинска шангай лауреат Пак Ден Ай гэгшые амаршална

ПХЕНЬЯН, апрелиин 15. (ТАСС). Кореяын центральна телеграфна агентствын мэдээсэhэнэй ёhоор, «Арадуудай хоорондохи эб найрамдал бэхижүүлгын түлөө» уласхоорондын Сталинска шангые Кореяын эхэнэрнүүдэй демократическа союзай түрүүлэгшэ Пак Ден Айда олгоhон тухай мэдээсэл бүхы орон дотор тараhан ба бүхы хүн зоной дунда ехэ баяр үүсхэhэн байна.

Энэ гайхамшагта событи... дэлэлдэ бүхы орон дотор... дууд ба тосхонуудта, ф[абри]... нууд ба заводууд дээрэ... нууд боложо байна.

Эб найрамдалай уласхоо[рондын]... Сталинска шангые Пак Ден... олгоhон ябадал бүхы кор[ейскэ]... арадта угаа ехэ зол болоо... найрамдал хамгаалгын ко[рейскэ]... Комитедэй түрүүлэгшэ Пак... мэдүүлбэ.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ПАКТЫН ТҮЛӨӨ!

Эб найрамдал хамгаалгын корейскэ Комитедэй хандалга

ПХЕНЬЯН, апрелиин 15. (ТАСС). Эб найрамдал хамгаалгын корейскэ Комитедэй үргэдхэгдэhэн заседани боложо, Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Хандалга тухай эб найрамдалай уласхоорондын Сталинска шангай лауреат Пак Ден Айн элидхэл соносоо.

Тус элидхэл тушаа үгэ хэлэгшэд Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй шиидхэбэринүүдые нэгэн hаналаар hайшааба.

Ороной хүн зондо хандаhан хандалга заседани дээрэ абтаа, тэрээн соонь иигэжэ хэлэгдэнэ: Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй шиидхэбэринүүдые бүрин дэмжэхэ зуураа, эб найрамдал хамгаалгын корейскэ Комитет Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй түүхэтэ Хандалгада... нэгэн hаналтайгаар таби... уряалан, бүхы корейскэ... хандана. Гар табюулха хү[сэлтэй]... американска интервент... эсэргүү шанга тулалда[жа]... оршон байдалда Корея дотор... гэржэ байна. Американска... тарагшадай хэрзэгы шэрүүн... то зэрлиг аашануудай х... байбашье, корейскэ арадай... дура хүсэл ба этигэлыень б... лаагүй. Өөрынгөө эхэ ороно[й]... сүлөөгэй, бэеэ даанхай бай[далай]... нэрэ хүндын түлөө, бүхы д[элхэй]... дээрэ эб найрамдалай ба а... байдалай түлөө бидэнэр кор[ейскэ]... газар дээрэ дайсаниие бүр[ин]... бута сохихын тула хүсэл[ээ]... дээ улам арбидхахабди.

Научна хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэдэлхэйн федера[ци] сесси Парижда боложо дүүрэбэ

ПАРИЖ, апрелиин 13. (ТАСС). Научна хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэдэлхэйн федерациин хоёрдохи сесси дүүрэээ. Федерациин 3 бюрое —Лондондо, Прагада ба Пекиндэ байгуулха гэhэн шиидхэбэри абтаа. Научна хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэдэлхэйн федерациин түрүүлэгшээр Фредерик Жолио-Кюри, орлогшо түрүүлэгшэдээр—профессор Бернал (Англи), профессор Ли Цзе-гуан (Хитад) ба профессор Пауэлл (Англи) hунгагдаа.

Бүхы дэлхэйн эрдэмтэдэй... хоорондын уулзалганууд... асуудал шэнжэлэн зохёох... дерациин гүйсэдхэхэ ком[иссидэ]... даалгаха гэжэ шиидхэгдэээ... уулзалганууд элдэб оро[нуудта]... шадаал hаа олоор хэгдэхэ ёhо[той]...

Элдэб янзын оронуудтахи [эр]дэмтэдэй ажабайдалай усло[вину]дые шэнжэлхэ ба научна х... болон научна аппаратура... дан абалсаха тухай асууда[л]... лэдхэхэ гэжэ шиидхэгдээ.

США-гэй прогрессивнэ партиин национальна Комитедэй зүблөөн

НЬЮ-ЙОРК, апрелиин 14. (ТАСС). «Прогрессивнэ партиин национальна Комитет эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ хүсэнүүдээ элсүүлэн эмхидхэхэ ябадалда зорюулагдаhан тусхай сесси апрелиин 14—15-да Чикагода хэхэнь» гэжэ США-гэй прогрессивнэ партиин национальна Комитедэй түрүүлэгшэ Бенсон ба секретарь Болдуин гэгшэд мэдээсэбэ.

«Манай түүхэдэхи энэ хүшэр хүндэ үедэ,—гэжэ мэдээсэл соо хэлэгдэнэ,—прогрессивнэ партиин национальна Комитет дайнда арадые татан оруулха, американска арадые дуугай байхыень баалаха хүсэлтэй хүнүүдтэ харюу үгэхын ба американска арадай хүсэнүүдые бэхижүүлхын тулада хэмжээ ябуулгануудые хараалха зорилгоор суглаа хэхэ байна. Эб найрамдал, гражданска эрхэнүүд ба hалбаран хүгжэлтэ тээшэ эрмэлзэдэг бүхы группануудтай холбоо байгуулжа. 1952 оной hунгалтануудта бэлэдхэхэ хэмжээнүүдые национальна Комитет хараалха байна».

Бевин үхэбэ

ЛОНДОН, апрелиин 14. (ТАСС). Англиин гадаадын хэрэгүүдэй министр байhан Эрнест Бевин мүнөө үдэшэ үхэбэ гэжэ Рейтер агентство мэдээсэбэ.

КОРЕЯДЭХИ СОБЫТИНУУ[Д]

Арадай армиин Гла[вна] командованиин мэд[ээсэл]

ПХЕНЬЯН, апрелиин 16 (ТА[СС]). Центральна фронт дээрэ Ар[адай] армиин частьнууд ба Хи[тадай]... hайндуратан дайсанай хэhэн... толгые зогсообо гэжэ Кор[ейскэ] арадай-демократическа респ[убли]кын Арадай армиин Главна ко[мандо]ваниин мүнөөдэр дамжуу[лhан] мэдээсэл соо хэлэгдэнэ.

Апрелиин 15-да Арадай ар[миин] частьнууд дайсанай 3 само[лёт] буудажа унагаагаа.

ШАТАРААР ДЭЛХЭЙ[Н] ТҮРҮҮ hУУРИ ЭЭЗЛ[ЭХЭ]... ТУЛА

Апрелиин 16-да Советскэ [ар]миин Центральна Байшангай [кон]цертнэ зал соо Ботвинник-Б[рон]штейнэй матчын 14-дэхи [партн]... наадагдажа дүүрээ.

66-дахи ябадалдаа гроссме[й]... нүүд тэнсэхээр таараж[а]... тоо Ботвиннигай талада 7... болоо.

Матчын 15-дахи парти апре[лиин] 17-до Чайковскиин нэрэм[жэтэ] Концертнэ зал соо болохо.

(ТАСС)

hурагшадай булан

ТҮРЭЛ КОЛХОЗДОО ТУhАЛНА

Хэдэн олон hурагшад Энгельсын нэрэмжэтэ колхоздо (Хэжэнгэ) элдэб туhа хүргэнэ. Тэдэнэр малай фермэнүүдтэ ошожо, хашаа хоройень арилгалсадаг, үхэр, хонн эдеэлүүлэлсэдэг. Гадна, тэдэнэр малшадай улаан буланда «Дайшалхы хуудаhа» гаргалсана, радиогоор колхознигуудта концерт дамжуулна.

Мүнөө үедэ hурагшад сабшалан сэбэрлэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Апрелиин 8-най үдэр 126 гектар талмайе буртаг бургааhанhаа тэдэнэр сэбэрлээ. Колхоздоо туhалдагайнгаа түлөө hурагшад правлениин зүгhөө баясхаланда хүртэнэ. **Б. Жамбалов.**

ХАБАР

Арюухан дулаан хабарнай
Айлшалжа мандаа ерэбэ.
Алтан шара нарамнай
Аятай зохидоор энеэбхилнэ.

Саhан түргэн хайлана,
Сэсэг набша ургахань.
Сарюун дорюун хабарнай
Сагаан эдеэ бэлэглэхэнь.

Багахан хүүгэд хүхюутэй,
Баяртайгаар наадана.
Хүя бүхэн хабарые
Хүхюутэйгээр угтана.

Хамаг манай Эхэ орон
Хабарай үдэрнүүдые угтана.
Клуб, парк, стадиондо
Хүхюутэй энеэдэн зэдэлнэ.

Манай hургуулиин hурагшад
Майла хадын хормойдо
Эбтэй зохидоор наадахаяа,
Экскурси хэхэеэ гараба.

Хабар, хабар, хабарнай,
Халуун баяр асарбаш,
Үхибүүд бүхэнэй сэдьхэлые
Үшөө хүхюутэй болгобош!

Сэсэг Арьяина, Оронгын долоонжэлэй hургуулиин табадахи классай hурагша.

Харюусалгата реда[ктор] Б. А. ОЧИРО[В].

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора — 23, заместителя редактора — 7-85, отв. секретаря - 3-23. Отделов: партийной жизни, культуры и быта — 4-52, сельскохозяйственного и промышленности — 6-84, мест. информации и писем — 6-84. Для междугородных переговоров — 16.

Н-03576. Типография Управления полиграфической промышленности, издательства и книжной торговли при Совете Министров БМАССР. Тираж 10 000.